

На основу члана 56 Статута Града Ниша ("Службени лист Града Ниша", број 88/2008), члана 39 Пословника о раду Градског већа Града Ниша ("Службени лист Града Ниша" број 101/2008, 4/2009 и 58/2009) и члана 12 Правилника о поступку припреме, израде и доставе материјала ("Службени лист Града Ниша", број 125/2008)

Градско веће Града Ниша, на седници од 02.03.2011. године, доноси

Р Е Ш Е Њ Е

I Утврђује се Предлог решења о давању сагласности на Програм рада Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју „Мара“ за 2011. годину са Годишњим финансијским планом за 2011. годину.

II Предлог решења о давању сагласности на Програм рада Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју „Мара“ за 2011. годину са Годишњим финансијским планом за 2011. годину, доставља се председнику Скупштине Града Ниша ради увршћивања у дневни ред седнице Скупштине Града.

III За представника предлагача по овом предлогу на седници Скупштине Града Ниша, одређује се Марина Миланов, директор Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју „Мара“ и Мирјана Вучковић, председник Управног одбора Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју „Мара“.

Број: 210-53/2011-03

Датум: 02.03.2011. године

ГРАДСКО ВЕЋЕ ГРАДА НИША

ПРЕДСЕДАВАЈУЋА
Заменица градоначелника

Нађа Марковић

На основу члана 16 и 37 Статута Града Ниша ("Службени лист Града Ниша", број 88/08),
Скупштина Града Ниша, на седници одржаној _____ 2011. године, доноси

РЕШЕЊЕ

I ДАЈЕ СЕ САГЛАСНОСТ на Годишњи програм рада Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју „Мара“ – Ниш са Годишњим финансијским планом за 2011. годину, који је усвојен Одлукама Управног одбора Центра, број 485 и 486 од 28.12.2010. године.

II Решење доставити: Центру за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју „Мара“ – Ниш, Управи за дечију, социјалну и примарну здравствену заштиту и Управи за финансије, изворне приходе локалне самоуправе и јавне набавке.

Број : _____
У Нишу _____ 2011. године

СКУПШТИНА ГРАДА НИША

ПРЕДСЕДНИК

Проф. др Миле Илић

На основу члана 97. Закона о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана, (Сл.гл.РС 36/91,) Правилника о ближим условима за почетак рада и нормативима и стандардима за обављање делатности установе социјалне заштите за смештај деце и омладине ометене у развоју (Сл.гласник 88/93), члана 8. Статута Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју "Мара", Управни одбор установе на својој седници одржаној дана _____, донео је :

Г О Д И Ш Њ И
П Р О Г Р А М Р А Д А
ЗА 2011.год.

ЦЕНТАР ЗА ДНЕВНИ БОРАВАК ДЕЦЕ ,
ОМЛАДИНЕ И ОДРАСЛА ЛИЦА МЕНТАЛНО
ОМЕТЕНИХ У РАЗВОЈУ

„МАРА“

ПРЕДСЕДНИК

УПРАВНОГ ОДБОРА

Мирјана Вучковић

С А Д Р Ж А Ј

- **УВОД**

- **ПЛАНОВИ РАЗВОЈА ЦЕНТРА**

- **ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ЦЕНТРА**

- **ГОДИШЊИ РАСПОРЕД РАДА ЦЕНТРА**

- **ОПШТИ ДЕО ГОДИШЊЕГ ПЛАНА И ПРОГРАМА
ВАСПИТНО – ОБРАЗОВНОГ РАДА**

У В О Д

Оно што је обележило 2010 годину је свакако решавање проблема простора које нас прати дуги низ година, који јесте делимично решен али нама ипак пуно значи. Маја месеца склопљен је уговор између Града и центра Мара у коме се пословни простор у ул. Сестре Баковић бб уступа Центру Мара. То је, наиме, простор који смо свих ових година користили али у који смо, како је при оснивању установе назначено, привремено били смештени док се не нађе адекватан простор. Овај уговор је Центру Мара омогућио да простор прилагоди потребама корисника као и нову организацију рада, нажалост простор није уговором није увећан, он је и даље онолики колики је био тако да је повећање броја корисника још увек дискутабилно. У току 2010 године примљена су три корисника, два за најмлађу групу и један корисник за групу којој је смештена омладина. Дневна долазност корисника се усталила на просеку од 50–60 корисника дневно, тако да када број корисника поделите са бројем група унутар установе добићете број од преко 10 корисника унутар групе што далеко премашује број који је предвиђен нормативима. Све то указује да морамо и даље радити на проширивању капацитета.

Центар “МАРА” је у протеклих 15 година, радећи са особама са менталним сметњама у развоју, кроз свој рад достигла висок ниво професионалног односа према лицима са посебним потребама.

Нарасли број корисника, као и различитост њихових сметњи у развоју, уз различитост у узрасној доби (7–57 година), изискује потребу одвајања корисника по степену, врсти ометености и старосној доби.

ПЛАНОВИ РАЗВОЈА ЦЕНТРА

Планови рада у 2011. години заснивају се на чињеници да нам је уступљен простор који морамо прилагодити потребама специфичности корисника који се налазе у Мари, као и предпоставке да ће се у току ове године наћи решење за проширење Центра, чиме ће се створити услови за увођење нових и модернијих садржаја и видова третмана у рехабилитацији особа са менталним сметњама. Само на тај начин ће Центар моћи да, пратећи савремене трендове у области социјалне заштите уведе иновативне програме рада које ће подићи ниво садржаја услуга које пружамо (кабинет за реедукацију, сала за корективну гимнастику и физичке активности, логопедски кабинет, нове радионице за радно-окупациону терапију).

Добијање новог и наменско адаптирање постојећег простора отвориће, такође, могућност да се у Центру реализују нормативи и у погледу смештаја корисника, формирање хомогених група.

Трансформацијом установе у Центар омогућило се пре свега решавање проблема смештаја и рада са корисницима који имају преко 30 година, а који спадају у категорију особа које нису до сада обухваћене неким видом друштвене бриге. Пошто се радно не оспособљавају, потребно их је радно окупирати, како би што мање били препуштени сами себи и деструктивности.

Решавањем просторног проблема добиће се могућност формирања посебних група за очување њихових стечених способности и знања кроз креативне радионице, омогућиће се посебан социолошки рад са овим корисницима и њихова припрема за каснији смештај у заштитне куће и геронтолошке центре. Као напомену морамо истаћи и нови закон о инклузивном образовању које сада даје законску подлогу родитељима деце са сметњама у развоју да своју децу уписују у редовне основне школе. То подразумева смањење корисника млађег узраста у Мари а самим тим повећање броја корисника преко 15 година старости.

Време које је пред нама искористићемо на осмишљавању нових и промени и допуни постојећих садржаја рада уз потребно усавршавање и едукацију кадра, а такође ћемо сагледати потребе у опреми за рад у оквиру кабинета за индивидуални рад.

Национална стратегија у социјалној заштити подразумева смањење броја корисника у домовима и њихов смештај у дневне боравке и хранитељске породице. И с тим у складу мора се размишљати о проширивању капацитета, где би се Мара нашла као базична институција која би била носилац услуга у пружању подршке особама са сметњама у развоју.

Центар је остварио нове контакте и сарадњу у току 2010. године са установама и центрима у Србији, а у току 2011. године Центар ће наставити и проширити сарадњу и размену искустава у раду и узети активно учешће на стручним саветовањима и семинарима.

Циљеви посета и сарадње са истим или сличним установама и институцијама је размена искустава у раду са корисницима, нова сазнања и приступи у раду, практична искуства и проблеми у раду са лицима са менталним сметњама.

Ови планови развоја и рада морају се стално допуњавати и усавршавати, а све у складу са плановима оснивача Центра, материјалним могућностима, учешћима у пројектима, и најновијим сазнањима у области збрињавања деце са сметњама у развоју.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ЦЕНТРА

Центар ради сваког радног дана, од понедељка до петка у недељи, у времену, од 6:30 до 17:00 часова. Радно време установе је одређено Одлуком о оснивању Центра и исто одређује оснивач установе.

У оквиру датог **радног времена** изводе се радне активности по следећем распореду:

Рад са корисницима се одвија у времену од 06:30-17:00 часова. Простор који сада користимо намеће да се садржај рада одвија у 5 радних група и то: 3 групе за децу и омладину са умереним и тежим сметњама у развоју (група за најмлађе кориснике, група за кориснике са комбинованим сметњама и група за омладину), једна за кориснике са аутистичним спектром и једна група за кориснике старије од 30. година за очување њихових социјалних навика, знања и способности. Уколико услови дозволе и дође до решавања просторног проблема групе ће прерасти у радне јединице Центра, то јест у дневне боравке.

Административно-технички део установе, који обухвата заједничке службе свакодневно ради и то :

Служба одржавања хигијене од 06:30-18:30 часова.

Заједничке службе установе од 8-15 часова.

Дужина радног времена одређена је у складу са чланом 50. Закона о раду, одредбама Посебног колективног уговора за социјалну заштиту и Правилником о унутрашњој организацији послова и радних задатака у Центру. Распоред радног времена је одређен специфичностима послова и дужином рада у Центру и исти је прецизиран наведеним Правилником.

Нормативи за рад са корисницима у Центру су следећи:

За групе за децу и омладину са умереним и тежим сметњама у развоју до 6 корисника,

За групу са елементима аутизма до 5 корисника,

За групу старијих лица од 30 година до 10 корисника.

Тренутни **састав корисника по старосној доби** у установи је:

До 10 година старости 4 корисника.

Од 10-20 година старости 20 корисника.

Од 20-30 година старости 20 корисника.

Преко 30 година старости 17 корисника.

Ради бољег остваривања Плана рада, неопходна је стална сарадња са родитељима корисника, Заводом за ментално здравље у Нишу, центром за социјални рад и другим установама, институцијама и удружењима која у свом раду сублимирају и рад са популацијом са сметњама у развоју.

У том смислу, организоваће се периодични састанци са родитељима корисника, стручни састанци и саветовања, размена мишљења и искустава у раду са овом популацијом.

Због одржавања постигнутог нивоа рада у Центру, те потребом да исти добија на квалитету, Центар ће у складу са својим могућностима и у сарадњи са сличним установама, Факултетом за специјалну едукацију и рехабилитацију (бивши Дефектолошки факултет), Филозофским факултетом (департман за педагогију и департман за психологију) одржавати саветовања, упућивати своје раднике на стручне семинаре и саветовања.

У вези са својим радом и пословањем Центар је обавезан да води и следећу пословно техничку документацију:

- ❖ Дневник рада (свака група),
- ❖ Месечни план рада,
- ❖ Дневни план рада,
- ❖ Документацију о корисницима,
- ❖ Психолошка запажања и документацију,
- ❖ Здравствене картоне и картотеку,
- ❖ Књигу терапије,
- ❖ Списак пописаних радова корисника,
- ❖ Периодичне извештаје о раду.

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД РАДА ЦЕНТРА

У току 2011.г. Центар ће радити са корисницима сваког радног дана од понедељка до петка, осим у време годишњег одмора васпитног особља, државних и верских празника, у времену од 6,30 до 17,00 часова.

Укупно ће Центар у 2011 години радити 254 радна дана. Од тога са корисницима ће се радити 218 дана односно 2180 сати.

У Центру су планирана два прекида рада са корисницима и то:

-у јануару месецу 2011-те године у времену од 01-10. 01. 2011. као новогодишњи и божићни одмор.

-летњи одмора за особље у раду са корисницима у Центру планира се у времену од 11 јула до 22 августа 2011.

Шест радних дана се неће радити због државних и верских празника.

Одмори у Центру се планирају на основу стручних мишљења, консултацијама са родитељима и усклађивања са другим установама и институцијама, као и економичности пословања установе.

Распоред коришћења одмора осталог особља утврђује директор Центра на основу исказане жеље радника и потребе рада Центра, а ради остваривања континуираног рада заједничких служби Центра.

ОПШТИ ДЕО ГОДИШЊЕГ ПЛАНА И ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Хуманост није обавеза, то је љубав, то је снага која доприноси човековој срећи.

Степен хуманости и развоја друштва огледа се у третману деце са сметњама у развоју. Пружање подршке за испуњење потреба ове деце и њихових породица је заједнички интерес целокупног друштва.

У друштвима у којима је концепт заштите **ометених у развоју** заснован на концепту посебних потреба, друштвена брига је усмерена на уклањање или ублажавање физичких и социјалних баријера које спречавају задовољење тих потреба

Особа ометена у развоју има тешкоће у развоју и није у могућности да постигне или одржи задовољавајући ниво здравља и развоја или чије здравље и развој могу значајно да се погоршају без додатне подршке или посебних услуга у области здравствене заштите, рехабилитације, образовања, социјалне заштите или других облика заштите.

Ментална заосталост се најшире може сагледати као несразмера између способности детета и захтева који пред њега поставља средина у којој живи. Ова несразмера настаје или због умањених биолошких потенцијала или неадекватних социјално–културалних захтева и породичних услова у интелектуалном функционисању детета.

Сметње у менталном развоју повезујемо са успореним или неуједначеним развојем интелектуалних способности. Тешкоће код ове деце долазе до изражаја у когнитивном подручју (као тешкоће у процесу учења) и у подручју адаптивног понашања (као тешкоће у примени научених садржаја, тешкоће сналажења у новим ситуацијама, у области бриге о себи, комуникацији и социјалним вештинама).

За васпитање особа ментално ометених у развоју, стручњаци морају знати методе и принципе васпитног рада као и могућности ових лица у процесу васпитања. Пре свега потребно је што шире и потпуније познавање њихових психофизичких снага и способности, могућности њиховог развоја, нарочито развоја очуваних и мање оштећених снага и способности.

Васпитно образовни рад са особама ментално ометених у развоју има за **циљ** да:

-истиче и обликује позитивне навике понашања, пре свега правилан однос према другим лицима, прихватање дисциплине, осећај дружељубља, правилан однос према својој и друштвеној имовини и сличне облике друштвеног и моралног понашања,

-помогне овим особама да стекну основне радне, хигијенске и навике самопослуживања и старања о својим свакодневним потребама,

-у складу са њиховим интелектуалним способностима и могућностима омогући да овладају вештином комуницирања, да им пружи елементарна знања која ће им користити да боље разумеју и да се лакше сналазе, и да се боље прилагоде својој природној и друштвеној средини.

Свака особа поседује своје индивидуалне карактеристике па и особе које су ментално ометене. Не можемо очекивати да ће се особе које су сврстане у неку категорију, понашати на одређени начин. Напротив треба се ослободити стереотипа и констатација да ће се они понашати на одређени начин. На њих треба гледати као на особе које се међусобно разикују по својим личним карактеристикама, достигнућима, специјалним потешкоћама и потребама.

Напредак у раду са особама ментално ометених у развоју се може различито дефинисати, али само исправна и реална процена оног што се од тих особа очекује је веома важна како би циљеви били оправдани и да би избегли фрустрацију.

Интелектуални развој особа ментално ометених у развоју је прилично ограничен, као што су сужени и њихови капацитети за вођење потпуно независне егзистенције.

Сазнајни процеси су на знатно нижем нивоу и квалитетно се разликују у односу на просечно развијене вршњаке.

Пажња је дифузна, краткотрајна, углавном ненамерна тј. спонтана и по интензитету врло слаба.

Памћење је изразито механичко, што условљава умањену могућност коришћења искустава и репродуковања садржаја, као и способност анализе појава и садржаја.

Заосталост ових особа нарочито је евидентна у обиму и квалитету њиховог говора и језика, поремећаја артикулације, недовољно развијеног и оскудног речника.

Емоционални живот особа ментално ометених у развоју често је испуњен фрустрацијама и неуспесима.

Знатно умањена социјална зрелост, слаба способност сналажења у разним друштвеним ситуацијама, оскудно и некомплетно комуницирање са просечно развијеним вршњацима и старијим особама су у основи њиховог тешког прилагођавања сложеним захтевима живота и рада у породичној и друштвеној средини.

Они такође споро и тешко усвајају радне, хигијенске и друге навике, те су неопходна дужа и честа понављања, показивања и упућивања.

Релативно су честа сензорна оштећења и поремећаји (оштећења слуха су 3-4 пута фреквентија у односу на децу просечне интелигенције).

Од најранијих година ове особе, поред интелектуалне, испољавају и физичку инфериорност, а често и неспособност у појединим областима индивидуалног понашања. Нису ретке ни разне телесне деформације, ортопедски инвалидитет, церебрална парализа, епилепсија, поремећаји моторике (слаба координација покрета, неразвијеност и заосталост у диференцијацији покрета руку и ногу) и неки симптоми можданих повреда.

Због свега наведеног, ове особе се тешко сналазе у новим ситуацијама и имају изражену потребу да буду вођена и да им се указује шта би требало да ураде. Неки од њих су пасивни, склони да остану по страни, уколико се не подстичу на активност постепено и уз велике напоре и стрпљивост васпитача. Насупрот томе, други су хиперактивни, импулсивни, а често и агресивни.

Општа карактеристика ових особа је да свака фаза њиховог развоја траје дуже него код просечно развијених истог узраста, почиње касније, а коначно достигнуће је знатно скромније.

Један од основних захтева за реорганизацију система бриге о особама ментално ометених у развоју односи се на научно и практично доказане чињенице да се ове особе могу васпитавати и припремати за једноставан рад и бригу о себи.

Услуга Дневног боравка омогућава деци, одраслима и старим особама са менталним сметњама да остану у породици и да своје потребе задовоље у средини у којој живе, у свом породичном окружењу и тако избегну смештај у институције. Услугом се обезбеђују структуриране активности у оквиру дефинисане програмске концепције усмерене на развој практичних вештина за свакодневни живот, које у највећој мери омогућавају самосталност, развој и одржавање социјалних, когнитивних и физичких функција, у циљу предпоставки за њихово укључивање у живот заједнице. Корисницима ова услуга пружа позитивно и конструктивно искуство боравка изван породице. У исто време породици се обезбеђује слободно време за обављање других активности.

Сваки корисник треба да има индивидуални програм рада, као и индивидуални план интегрисаних дневних активности. План активности спецификује конкретне циљеве и очекиване исходе, а у складу с тим и степен подршке који ће кориснику бити неопходан за сваку врсту/фазу активности, као и врсту неопходних помагала у реализацији активности.

У којој ће се мери успешно уклопити у своју ужу средину, зависи не само од квалитета оствареног програма васпитно-образовног рада и залагања васпитача у раду са таквим особама, већ и од:

-ставова породице, родбине, суседа и средине према менталном ретардираним особама;

-карактера васпитних мера у породици и дневном боравку (усмеравање, подстицање, награђивање, кажњавање);

-учесталости конфликтних ситуација и начина њиховог решавања.

Сви наведени фактори утичу на формирање личности особа са са проблемима у менталним развоју и посебно условљавају и одређују ширину и ниво његове социјализације.

Специфичности аутизма, изражене су кроз велику издиференцираност ометености и дисхармонични степен развоја појединих функција, те захтевају адекватан образовно-васпитни програм.

Рад са аутистичном децом, подразумева не само подстицај њиховог развоја у целини, већ и отклањање и ублажавање неадекватних облика понашања који онемогућавају развој.

Основни задаци васпитно-образовног рада са особама ментално ометених у развоју свде се, у крајњој мери на један заједнички задатак-оспособити ову популацију за самосталнији и независнији живот и рад, за привређивање у делимично заштићеним условима и учинити их да буду што мање зависни од непосредне помоћи, надзора и старања своје уже и шире друштвене заједнице.

Посебни задаци васпитно-образовног рада са особама ментално ометеним у развоју су:

- развијање очуваних способности;
- унапређивање психомоторних способности;
- развијање радних и других навика;
- побољшање говорних и језичких потенцијала;
- усвајање елементарних практичних знања о природној друштвеној средини;
- развијање способности, навика и облика понашања неопходних за успешну социјализацију детета;
- сарадња са родитељима.

Васпитавање и оспособљавање особа ометених у менталном развоју за живот и рад у делимично заштићеној средини је дуготрајан и сложен процес, који захтева индивидуалне прилазе са специјалног дефектолошко-педагошког, психолошког, ментално-хигијенског и социолошког аспекта.

План и програм обухвата васпитно-образовни рад, радну окупацију и културно-забавне и рекреативне активности.

Облици васпитно-образовног рада су:

1. РАЗВОЈ ГОВОРА И ЈЕЗИКА
2. РАЗВОЈ ПСИХОМОТОРИКЕ
3. СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ
4. САМОПОСЛУЖИВАЊЕ

5. УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

6. ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

7. РАДНО ВАСПИТАЊЕ

8. ЛИКОВНО ВАСПИТАЊЕ

9. МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

I РАЗВОЈ ГОВОРА И ЈЕЗИКА

Циљ и задаци:

-Оспособити кориснике за разумевање говора других и за правилније, јасније и лепше усмено и писано изражавање;

-Омогућити разумевање појмова на нивоу искуства, због успешнијег успостављања веза са друштвеном средином;

-Остварити највиши ниво социјализације у оквиру њима доступних говорних и језичких могућности;

-Развијати говоре сложеније стереотипне целине, које имају вредност комуникације, опажања и остваривања елементарних социјалних навика;

-У завршној фази развијати писани говор, који се реално своди на сасвим кратке кратке устаљене облике речника битног за елементарно сналажење у социјалној средини;

-Спречити продубљивање поремећаја говора и језика, омогућавањем развоја истих у оквиру потенцијала са којим располаже сваки корисника;

-Доприносити корекцији говорних сметњи, чиме се логопедски рад употпуњује, с обзиром да се у оквиру активности развоја и говора, наведени јавља само као принцип рада;

-Уводити кориснике у разумевање писаних текстова, филмова, позоришних представа, радио и тв програма.

II РАЗВОЈ ПСИХОМОТОРИКЕ

У реализацији програма из области развоја психомоторике потребно је да се дефектолог придржава следећих принципа у раду:

-Јединица активности, вежба, игра мора бити сасвим јасно одређена;

-Било који покрет или комбинација покрета у оквиру одређене активности мора да остварује јасан траг у оквиру сензорних дражи и сензибилитета, а посебно у области кинестетичког осета

-Захтеви активности морају бити у складу са индивидуалним способностима;

-Понуђене вежбе за психомоторни развој не смеју се схватити круто правило које би ограничавало иницијативу дефектолога да исте обogaћује;

-Сваки покрет и доживљај који се том приликом јавља мора бити назван речју, што је изузетно важно, како би корисници остали свесни искуствено- издиференцираног појма.

III СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ

Ово подручје обухвата учење и развијање особина и навика неопходних за групни живот, рад и сарадњу у мањим заједницама; развијање елементарних навика културног понашања, елементарне дисциплине и одговорности; развијање свести о себи и својим могућностима, развијање способности одлучивања у једноставним животним ситуацијама; васпитање за безбедност и сигурност; за разумно располагање новцем и слободним временом.

IV САМОПОСЛУЖИВАЊЕ

Циљ и задаци:

Циљ самопослуживања особа ометених у менталном развоју особа је развијање неопходних основних и корисних навика, умешности и ставова који ће овојим особама омогућити развијање и укључивање у друштвену заједницу. Тиме се доприноси срећнијем и смиренијем детињству и животу у заштићеној средини попут дома, породице или радне средине под надзором стручњака.

Задаци у овој области су развијање вештина, радних навика, оспособљавање за поједине корисне послове који могу бити на нивоу извесне професионалне одговорности, старање о менталном здрављу, умешности, бризи о себи као методу социјализације, развијање вештина храђења, облачења, елементарних хигијенских навика и навика контроле удољовања физиолошких потреба.

Сви послови и задаци морају бити врло једноставни, јасни и конкретни. Систематским учењем ова деца могу да овладају елементарним хигијенским навикама и бризи о себи.

V УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

Циљ и задаци :

-Омогућити корисницима упознавање њихове уже друштвене средине и природе са појавама и односима у њој;

-Развијати љубав према природи и радним људима;

-Формирати правилан однос према друговима и старијима, према друштвеној имовини, својим правима и дужностима, развијати интересовање и правилан однос према раду;

-Правилно формирати културне и хигијенске навике;

-Уводити кориснике у посматрање појава у природи и радова људи у ближој околини и у одређеним временским приликама;

-Развијати код корисника способност јасног и правилног језичког изражавања;

-Упућивати кориснике да уочавају изглед и одлике средине у којој се налазе због лакше оријентације;

-Упознавање корисника са најважнијим догађајима и историјским личностима;

-Развијати знања, умења и навике везане за живот и рад у средини у којој се налази.

VI ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Овај део програма обухвата развијање очуваних способности, вештина, спретности и снаге детета у координацији покрета, телесном држању, групним и индивидуалним играма и једноставним спортовима. Циљ је доприносити одржавању и јачању општег здравља детета у физичким активностима и његовом успешнијем учешћу у друштвеним активностима и рекреацији.

VII РАДНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци

- У зависности од степена психофизичких ограничења, групе и појединаца, подићи на максимално могући ниво њихове психофизичке способности које су предуслов радног васпитања;
- Корекционо деловати на психофизичке недостатке и способности;
- Развијати моторику прстију шаке, мануелну спретност, координацију покрета руку и осталих делова тела и општу моторику;
- Побудити интересовање и мотивацију штићеника за различите активности;
- Васпитавати вољу и обогаћивати емоционални живот;
- Развијати радне навике корисника, општу физичку спремност и тачност у раду;
- Упознати кориснике са различитим врстама материјала, алата и радне технике, а развијати методе рада за које показују највише смисла и интересовања;
- Различитим техникама рада и разноликим материјалима подстицати самостални израз и креативност корисника;
- Припремити кориснике за радно оспособљавање;
- Развијати љубав за рад и поштовање према радном човеку
- Оспособити кориснике да одржавају стечене радне навике и развијају нове;
- Развијати осећај одговорности према средствима и прибору за рад, упорности и истрајности у раду;
- Оспособити кориснике за разумевање свакодневних задужења и задатака према усменом упутству;
- Развијати осећаје за корисно и лепо.

VIII ЛИКОВНО ВАСПИТАЊЕ

Овај програм је усмерен ка развијању способности и интересовања детета да разним ликовним средствима и техникама спонтано изражава оно што зна, жели или осећа о свету који га окружује. Таквим изражавањем, проширивањем и оплемењивањем ликовног доживљаја, развија се елементарни смисао и осећања за лепо, хармонију, ред и коришћење ликовних елемената у раду и животу.

IX МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Развијање интересовања, способности и вештина у области елементарног музичког и ритмичког изражавања спроводи се кроз разноврсни програм слушања музике, индивидуалног и групног певања, музицирања на једноставним и овој деци приступачним инструментима. Коришћење једноставног ритмичког израза телом, учење једноставних игара и народних кола уз музику има за циљ да оплемени музички доживљај детета и коришћење музике у раду и рекреацији.

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД ће бити спроведен у раду са свим корисницима, у мањој или већој мери што зависи од могућности и интереса деце, док ће код старијих корисника акценат бити стављен на радну окупацију.

РАДНА ОКУПАЦИЈА има васпитну вредност, јер се разним подстицајима развијају радне навике, љубав према раду, истрајност, одговорност, знање, умешност и вештина за обављање једноставних радњи.

Тиме се развија моторика, побољшава координација покрета, обогаћује интелектуални живот корисника (увежбавањем појединих операција ствара се сазнање и искуство које доприноси развоју мишљења).

Једном речју, радна окупација благотворно делује на целокупан развој и понашање корисника, а све то доприноси бржој социјалној интеграцији.

Квалитет и квантитет рада није примарни циљ, он је само резултат свеукупног развоја наших корисника.

Као и свака мануелна активност, тај рад мора бити усмерен, а у исто време индивидуално дозиран и планиран.

У оквиру **РАДНЕ ОКУПАЦИЈЕ** наставиће рад већ формиране радионице а у плану је и отварање нових радионица (керамичка и кулинарска).

-Радионица НАРОДНЕ РАДИНОСТИ у оквиру које ради ткачка радионица (ткање на раму и ткање на разбоју), кројачка радионица и радионица веза.

-Радионица за ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ у оквиру које се примењују различите врсте ликовних техника (витраж, уље на платну, колаж, бојење таканине...)

-Радионица ПАПИРНАТЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ која производи украсне кесе за флаше, честитке (у колаж и техници веза), мапе за рачуне, украсне корпице..

-Радионица ПЛАСТИЧНОГ ОБЛИКОВАЊА у којој се производе најразличитији предмети који могу наћи своју примену у свакодневном животу.

-ЕКОЛОШКА радионица (одржавање и декорација радних просторија, баштовански радови: одржавање травњака, живе ограде, цвећа..)

Наведени облици рада биће заступљени и у раду са аутистичном децом, али је неопходна примена посебних облика, метода и принципа рада, који произилазе из специфичности аутистичне популације.

Уколико финансијске могућности дозволе за кориснике ће се организовати:

1. ХИПОТЕРАПИЈА

Ова терапија је својеврсан вид психотерапије и спада у мали круг оних активности где се особе са посебним потребама могу у потпуности интегрисати са здравима што је један од корака ка њиховој интеграцији у друштво.

Терапијска вредност ове методе, која је најпре повезана са специфичним особинама самог коња, чини:

-сусрет усамљених особа са нечим што својом енергијом, топлотом, специфичним покретима појединачних мишића и целог тела спонтано одговара на сваки додир.

-терапијски део произилази из полаганог умирујућег начина ходања коња.

Циљеви хипотерапије су:

Физикални—развој равнотеже, осећај за симетрију, јачање мускулатуре, побољшање координације покрета, смањење спастичитета, смањење абнормалних покрета, побољшање респирације и циркулације,

Психолошки—повећање самопоуздања, повећање интересовања за спољни свет, развијање способности за преузимање ризика, развој стрпљења, емоционална контрола и самодисциплина,

Социјални, едукативни и бихејвиорални—развој љубави према животињама, поштовање искуства, моторичко планирање, модификација понашања.

2. РЕКРЕАТИВНО КУПАЊЕ

Боравак у води и на базену позитивно утиче на физиолошко стање организма, рад срца, плућа и крвоток. Такође је присутан осећај опуштености, пријатности и радости. Постоји позитиван утицај физичких активности у регулисању и смањењу агресивности, аутоагресивности и хиперактивности. Вежбе у базену су услов за смањење стереотипних активности које су честе код особа са аутизмом.

3. ИЗЛЕТИ и

4. **РЕКРЕАТИВНИ БОРАВАК** (планина, бања, море), који би се спроводио по посебном плану:

ПРОГРАМ РЕКРЕАТИВНОГ РАДА СА КОРИСНИЦИМА НА ПЛАНИНИ, У БАЊИ, ИЛИ НА МОРУ

Боравак на планини или мору има првенствено здравствену и социјалну улогу код особа ометених у развоју.

Познато је да код свих ментално ретардираних особа временом долази до инертности и опадања физичког имунитета, па због тога постоји потреба за тренингом-програмом рекреације (најобичније игре, шетње по шуми, терену, ваздушно “купање”, пливање, просте и сложене вежбе корективне гимнастике).

Боравак на чистом ваздуху на планини или купање у мору, потребна промена климе, излагање тела сунчевим зрацима, дуже шетње и пешачења имају непроцењиву вредност за побољшање здравља и психофизички развој све, а нарочито ове деце. Не треба заборавити и социјални задатак: организована стручна брига и безбедност за дете у време када родитељи нису поред њега. То је уједно и велика помоћ родитељима који за то време могу да се посвете својој здравој деци (која су ускраћена у таквим породицама) и својим животним и брачним проблемима.

Већ сам одлазак и повратак омогућава корисницима доживљај путовања, стичу представу пространства, временске удаљености, упознају нове пределе...

Организованим активностима у природи они ће се освежити, опустити, осећати се ведријим, а временом и сигурнијим. Самим тим обуздаће се њихово бесциљно скакање, трчање, разне стереотипије, умањити анксиозност, аутоагресија, агресија и опсесивна потреба за једноличношћу.

У току рекреативног боравка на планини или мору, корисници се налазе под одређеним организованим систематским утицајем колектива све време, тј. 24 часа дневно.

Програм је намењен старијим корисницима (без већих здравствених проблема) умерене и теже менталне ретардације и деци са аутизмом, у временском периоду до 10 дана. По нормативима предвиђа се један радник (дефектолог, васпитач, или мед. сестра) за три корисника, плус лекар установе, проф. физ. васпитања и по могућству психолог.

ЦИЉ програма је социјализација и интеграција наших корисника.

ЗАДАТАК: одвајање корисника од родитеља, њихово прилагођавање на нову средину, групни живот и рад, старање о себи самима, побољшање здравља и позитиван утицај на њихово емоционално стање.

САДРЖАЈ ПРЕДВИЂЕНИХ АКТИВНОСТИ:

-посматрање и уочавање рељефа, природних промена и разговор о томе;

- развијање одређених облика културног понашања (у ресторану, за столом)
- развијање навика елементарне дисциплине и одговорности;
- развој самосталности и хигијенских навика;
- развијање социо-емоционалних односа у групи;
- развијање другарства, жеље и потребе да се помогне другу;
- радна окупација са конкретним материјалима из природе;
- спортско-рекреативне активности кроз вежбе у природи;
- културно-забавне активности.

Наглашавамо да ће у реализацији запланираних активности, кроз план и програм, бити коришћена различита дидактичка помагала у зависности од специфичности појединих група.

У процесу оспособљавања (хабилитације и рехабилитације) носиоци послова у непосредном раду са корисницима су дефектолози, а уз помоћ васпитача и медицинског особља.

Због специфичности посла неопходан је тимски рад, који подразумева стално и повремено ангажовање стручњака различитог профила:

- психолога
- професора физичког васпитања
- лекара
- неуропсихијатра
- логопеда

ПОСЕБНИ ПЛАНОВИ РАДА ЦЕНТРА У 2011. години

I.

РАДНА ЈЕДИНИЦА ЗА РАД СА ДЕЦОМ И ОМЛАДИНОМ СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

- ❖ **ПЛАН РАДА ЗА НАЈМЛАЂЕ КОРИСНИКЕ СА МЕНТАЛНИМ_СМЕТЊАМА**
- ❖ **ПЛАН РАДА ЗА КОРИСНИКЕ СА КОМБИНОВАНИМ СМЕТЊАМА**
- ❖ **ПЛАН РАДА СА ОМЛАДИНОМ СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА**

II.

РАДНА ЈЕДИНИЦА ЗА РАД СА ОСОБАМА СА АУТИСТИЧНИМ ЕЛЕМЕНТИМА

- ❖ ПЛАН РАДА СА ОСОБАМА СА АУТИСТИЧНИМ ЕЛЕМЕНТИМА

III.

РАДНА ЈЕДИНИЦА ЗА РАД СА ОДРАСЛИМ КОРИСНИЦИМА СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

- ❖ ПЛАН РАДА СА КОРИСНИЦИМА ПРЕКО 30 ГОДИНА

IV.

- ❖ ПЛАН РАДА ПСИХОЛОГА

V.

- ❖ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

VI.

- ❖ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

**РАДНА ЈЕДИНИЦА ЗА РАД СА ДЕЦОМ
И ОМЛАДИНОМ СА СМЕТЊАМА У
РАЗВОЈУ**

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ЗА НАЈМЛАЂЕ КОРИСНИКЕ

Развојна група као своје кориснике подразумева децу предшколског узраста од 5 до 12 година лаке, умерене и тешке менталне ретардације, које су често удружене са другим сметњама (аутистичним елементима, психотичним и неуротичним поремећајима, као и хиперактивнишћу). Специфичност поремећаја као и узраст корисника условљавају усмереност примарних активности у групи ка формирању основних хигијенских навика, социјализацији, самопослуживању, развоју говора и језика и развоју психомоторике.

Развојна група је осмишљена као припрема предшколске деце за школовање у специјалној или редовној школи, уколико дете индивидуално достигне одређени степен социјализације и знања за полазак у школу. У раду са овом популацијом се најчешће примењује индивидуални метод.

Групни метод рада се реализује кроз заједничку игру и дружење, као и креативно изражавање деце (ликовно, музичко и радно васпитање).

Као део рехабилитационог процеса може се примењивати и рад на компјутеру, како бикорисници кроз игру и забаву развијали своје психомоторне способности.

План и програм рада и реализација конкретних активности зависе умногоме од потенцијала деце у групи.

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА

I САМОПОСЛУЖИВАЊЕ

УСВАЈАЊЕ ХИГИЈЕНСКИХ НАВИКА:

- Контрола сфинктера, самостална употреба тоалета;
- осамостаљивање у коришћењу хигијенског прибора, прању и брисању руку, употреби марамице за нос;
- упознавање са основним појмовима хигијене : прљаво, чисто, мокро, суво;
- упознавање са општим опасностима (врела вода, ватра, оштар предмет...).

ОБЛАЧЕЊЕ И БРИГА О ОДЕЋИ:

- Навикавање на самостално облачење и свлачење одеће и обуће;
- закопчавање дугмади и рајфешлуса;
- самостално одлагање ствари у ормарић;
- сређивање ормарића;
- чешљање косе –самостално и испред огледала.

ИСХРАНА:

- Самопослуживање за столом: правилно седење за столом, правилна употреба прибора за јело, самостално конзумирање хране, самостална употреба чаше, осамостаљивање у постављању и распремању стола.

II РАЗВОЈ ГОВОРА

РЕЦЕПТИВНИ ГОВОР:

- Невербална комуникација (поглед, додир, мимика, гримаса, гестови, вокализација),
- Слушање говора, разумевање информације и адекватна реакција детета, (извршавање радње, показивање слика, узимање и давање предмета),
- Разумевање и извршавање једноставних налога и радњи, разумевање свакодневних животних ситуација,
- Дискриминација шума и звукова из свакодневног живота (ветар, киша, гласови људи) уз аудио касету " Свет шума ",
- Разумевање фацијалне гестикулације људи.

ЕКСПРЕСИВНИ ГОВОР:

- Имитативни говор, имитација геста,
- Вокализација, богаћење речника, показивање и именовање појмова са слика, меморисање дечијих песама,
- Усвајање стереотипних израза, „ изволи“, „ хвала“, „добар дан“, и сл.,
- Усвајање једноставних реченица, успостављање конверзације.

III РАЗВОЈ ПСИХОМОТОРИКЕ

- Вежбе за доживљај целовитости: показивање и именовање делова тела на себи, слици, дефектологу. Састављање фигуре човека од исечених делова; тест за процену делова тела; осамостаљивање покрета (једна рука је увис, друга у страну; једна је рамену, друга испружена, руке испружене напред—дланови један на горе, други на доле).
- Вежбе латерализације—оказивање и именовање делова тела са леве (десне) стране на себи, другом детету, дефектологу,
- Вежбе за доживљај објективног гестуалног простора—вежбе имитације једноставних покрета руком дефектолога (испред огледала) кроз игру,
- Вежбе за развијање моторике лица,
- Вежбе крупних мишића у корелацији са вежбама које спроводи професор физичког васпитања,
- Вежбе визуелне дискриминације (облик, боја, величина),
- Вежбе визуелно-моторне координације (низање, пертлање, ређање предмета, бојење одређених површина, цртање спајањем тачкица),
- Вежбе fine манипулативне спретности—цепкање папира на оштре делове, гужвање папирића, низање пертли, сечење маказама по линији).
- Вежбе састављања делова у целину: састављање једноставних облика, слика (два или три дела).

ВЕЖБЕ ЗА РАЗВОЈ ОПАЖАЈА:

- Вежбе визуелне дискриминације (облик, боја, величина),
- Вежбе опажања и доживљавања ритма—плјескање рукама по такту,

- Вежбе перцептуалне константе: препознавање предмета посматраних на слици, константност облика, величине без обзира на угао посматрања.
- Вежбе аудитивне перцепције: препознавање шума, звукова.

IV СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

Остварује се у односима више људи, у условима заједничког живљења.

Социјализација хендикепираних особа има својих специфичности које се односе на врсту и степен оштећења или сметње у развоју. Степен социјализације зависи од основног оштећења, могућности развоја психичких функција, резултата рехабилитационих мера, стимулације и заинтересованости средине (породице, центра, радне средине).

НАВИКАВАЊЕ ДЕЦЕ НА ГРУПНИ ЖИВОТ И РАД

- Васпитна група
- Место појединца у групи
- Играње и дружење са другом децом
- Вежбање деце да знају своје место у колони, реду
- Навикавање на устаљени режим рада у боравку
- Интеракција (дете-васпитач; дете-дете)
- Укључивање у локалну заједницу (посете, излети, рекреативна настава)
- Социјална иницијатива (сналажење у одређеној ситуацији).

ФОРМИРАЊЕ ЕЛЕМЕНТАРНИХ НАВИКА УЧТИВОГ ПОНАШАЊА

- Извршавање налога васпитача у циљу слушања, памћења и стварања обавеза. (добро сам, хвала, до виђења, ћао, изађи, уђи, дај ми то, однеси),
- Навикавање деце да воде рачуна о друштвеној имовини.

РАЗВИЈАЊЕ ЕЛЕМЕНТАРНЕ ДИСЦИПЛИНЕ И ОДГОВОРНОСТИ

- Остављање материјала са којим се ради и играчке на своје место,
- Прихватање промена у редоследу обављања неког посла (распоред активности у току радног дана).

V ПРИРОДНА И ДРУШТВЕНА СРЕДИНА

- Родитељски дом (именовање родитеља, брата, сестре, њихово препознавање и идентификација самог себе),
- Орјентација у боравку (радна соба, санитарна просторија, трпезарија, сала за физичко),
- Упознавање природне средине у непосредној околини, упознавање природних појава и промена везаних за одређено годишње доба,
- Препознавање и именовање биљака и животиња са слике, слагање једноставних слагалица са овим мотивима,
- Саобраћајно васпитање–препознавање и именовање саобраћајних средстава, понашање пешака на улици, прелажење улице на пешачком прелазу (у пратњи одраслих),
- Упознавање корисника са најважнијим догађајима у околини,
- Развијање љубав према природи,
- Посета основној школи у циљу инклузивне наставе.

VI ОСНОВНИ МАТЕМАТИЧКО–ЛОГИЧКИ ПОЈМОВИ

- Спонтана игра предметима различитих облика,
- Препознавање и именовање геометријских облика (круг, квадрат, правоугаоник, троугао),
- Постављање предмета–хоризонтални и вертикални низови, пролажење предмета кроз други предмет, стављање једног предмета у други предмет, стављање једног предмета поред другог,
- Појам пара (пар ципела, рукавица, придруживање),
- Придруживање идентичних облика, боја, величина, учење природних бројева од 1 до 10,
- Скупови,
- Кореспонденције "идентичних парова"–стављање сличице на исту такву сличицу,
- Кореспонденција " калуп-облик" (круг, троугао, правоугаоник, квадрат),
- Просторне и временске релације.

VII РАДНО ВАСПИТАЊЕ

- Декорисање просторије за рад,
- Рад са хартијом и тањим картоном (сецкање, пресавијање, умотавање, употреба маказа),
- Рад са тракама, пантљикама, тканином, вуницом, концем,
- Цепкање и гужвање папирића, израда колажа,
- Манипулисање зрнастим материјалом за рад (песак, жито, пиринач),
- Израда честитки за Нову годину, 8.март,
- Рад са пластиком (чаше) и вуницом.

VIII КРЕАТИВНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ:

- Упознавање са различитим техникама цртања и сликања; дрвене боје; акварел; темпера; воштане боје; графит, и њихова употреба (оловка, четкица, боје),

- Слободно шкрабање оловком по папиру, кредом по табли или бетону,
- Сликање прстима по навођењу васпитача,
- Бојење бојанки са различитим мотивима,
- Цртање по шаблону повлачење линија по моделу,
- Рад са пластелином; природним материјалима (кромпир).

МУЗИЧКО ИЗРАЖАВАЊЕ:

- Слушање одабране музике (дечијих песама) по избору,
- Певање кратких дечијих песмица,
- Праћење ритма плескањем руку,
- Праћење ритма покретима тела, кретањем уз ритам (социјалне игре слушања и разумевања других),
- Игре успостављања позитивне комуникације,
- Присуство и учествовање у музичким догађајима у центру.

Дипл.дефектолог
Анка Момчиловић

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ЗА КОРИСНИКЕ СА КОМБИНОВАНИМ СМЕТЊАМА

Корисници у комбинованој групи спадају у категорију вишеструко ометених. Поред менталне ретардације код њих су присуна и оштећења типа-пареза, парализа, оштећења вида и слуха као и ЕПИ статус који је присутан у великом броју случајева.

Сходно свему напред наведеном, рад унутар групе прилагођен је њиховим очуваним способностима и потенцијалима као и тренутним потребма и могућностима. Стога је неопходно у раду са овом популацијом комбиновати индивидуални групни приступ раду и максимално се ослонити на њихове преостале менталне и моторичке ресурсе.

Треба нагласити да је број корисника унутар групе велики те и то непосредно утиче на организацију рада у самој групи.

ПРЕГЛЕД ПЛАНА И ПРОГРАМА

Социјални развој

- стицање навика и вештина које су уско везане за безбедност и сигурност
- адекватно понашање у различитим ситуацијама.
- препознавање опасних ситуација.
- навикавање на живот и рад у групи,
- формирање елементарних норми лепог понашања,
- извршавање једноставних налога-донеси, однеси, узми, остави итд.
- континуирани рад на прихватању ауторитета и припадности колективу.

Самопослуживање

- осамостаљивање детета у самопослуживању и послуживању, континуирани рад на лепом понашању за столом
- учење, вежбање, усвајање навика личне хигијене,

Психомоторни развој

- рад на очувању постојећих моторних способности које су неопходне за обављање елементарних операција.
- обогаћивање развоја сензорног, сензомоторног и психомоторног искуства детета.
- доприноси развоју моторике, моторичких вештина и спретности у манипулисању и кретању, координацији и контроли покрета, њиховој брзини, тачности и равнотежи.

Развој говора и језика

- покушај да се одржи активан и пасиван говор, разумевање говора других.
- рад на отклањању и ублажавању поремећаја и неправилности у говору.
- развијање унутрашњег говора и богаћење постојаћег говорног фонда, фразама присутним у свакодневним комуникацијама.

Упознавање природне околине и средине

- развија радозналост детета за предмете, појаве, догађаје, људе и њихова занимања.
- проширује искуства о себи и другима и појавама које га окружују.

Ликовно васпитање

- проширити и обогатити доживљај за ликовним изражавањем..
- моделовање једноставних облика од пластелина-лопта, глиста итд.
- овладати основним ликовним техникама и материјалима за рад као што су: дрвене бојице, колаж папир, фломастери и воштане боје.

Музичко васпитање

- развити интерес за музику
- развити осећај за ритам и покрет
- радити на препознавању различитих шумова и звука из непосредне природне средине
- упражњавати једноставне окретне игре код оне деце која то могу.

Радна окупација

- ако постоји могућност, децу треба оспособити за једноставно моделовање теста и пластелина, да рукују четкицом, оловком и кредом, низање перлица, дрвених елемената различитих облика.
- упознавање са разним врстама материјала за рад као и разним техникама.
- оспособити их за основно старање о радном простору и развити осећај бриге за непосредну радну средину.
- брига о радном материјалу и његово одлагање на место
- развијање љубави и бриге о цвећу.

Дипл.дефектолог
Аритоновић Јелена

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ЗА ОМЛАДИНУ СА МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА

I. САМОПОСЛУЖИВАЊЕ

Циљ самопослуживања је развијање основних хигијенских навика код деце и омладине са посебним потребама.

Задаци у овој области су:

- развијање вештина,
- радних навика,
- оспособљавање за корисне послове,
- старање о менталном здрављу,
- умешност,
- брига о себи,
- развијање вештине храњења, облачења, хигијенских навика, контрола физиолошких потреба.

Садржаји рада:

- А) Брига о самом себи-одржавање личне хигијене, елементарна знања из области медицине (инфекције, заразне болести и њихово преношење);
Редовна контрола код лекара (општа медицина, зубар);
- Б) Развијање основних хигијенских навика
Овладавање хигијенским навикама при употреби санитариија;
Купање и прање косе самостално или уз туђу помоћ (редовно шишиње, пресвлачење);
- В) Одевање и обување (врсте одела према намени, одржавање одеће-прање, пеглање, одржавање обуће);
- Г) Навике самопослуживања-самостално узимање оброка, коришћење прибора за јело, самостално прање посуђа, постављање стола за јело.

II. РАЗВОЈ ПСИХОМОТОРИКЕ

Без обзира што психомоторика није учење већ обнављање и допуњавање искустава у психофизичком смислу, од великог је значаја за особе са посебним потребама.

- А) Активности морају бити у складу са индивидуалним способностима корисника (мешање глине и прављење великих облика, овладавање појмова горе-доле, напред-назад, испод-изнад.
- Б) Развијање моторике лица:наборај чело, мршти се, смеј се, устима прави гримасе (вежбање покретљивости мишића гестом и мимиком), развој графомоторике: способност изражавања линија различитих облика-испупчене, удубљене, криве, праве, отворене, затворене.
- В) Развијање координације покрета екстремитета по ритму, упознавање делова тела.

III. УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

Кроз овај део васпитно-образовног рада особе са посебним потребама формирају правилан однос према друговима, васпитачима, старијима од себе, развијају правилан однос према раду. Да развију своја знања и умења, навике за живот и рад у окружењу у коме се налазе, да међусобно имају пријатељски однос, да створе међусобну правилну комуникацију, да једни другима помажу.

Садржаји рада:

Природна средина и рад људи

- живот и рад у боравку: навикавање на одређени режим рада у току дана; јутарња гимнастика; помоћ другу при обављању неког посла или задатака; учешће у припреми и извођењу приредби; учешће у одржавању и декорисању простора;
- карактеристичне промене везане за годишња доба;
- орјентација у времену: дани у недељи; упознавање календара;
- вода и стања воде;
- појаве у природи: ветар, муња, грмљавина;
- механичке појаве: ваздух и температура ваздуха; светлосне и звучне појаве.
- изглед рељефа;
- биљни и животињски свет - биљне културе, домаће и дивље животиње;
- саобраћај
  - подела саобраћаја: копнени, ваздушни, водени;
  - саобраћајни знаци, семафор, зебра
- родитељски дом: ужа и шира породица;
- занимања људи са којима смо у непосредној близини (лекар, пекар, кројач...);
- очување еколошке средине.

Почетни математички појмови:

- развијање појмова: више, мање, једнако;
- релациони појмови: дугачко, кратко, широко, уско, високо, ниско;
- разликовање линија по положају и дужини (отворена и затворена линија, крива и права линија);

IV. РАЗВОЈ ГОВОРА И ЈЕЗИКА

- Омогућити да развију сложеније стереотипне целине у говору које имају вредност комуникације.
- Да развију писани говор који се своди на кратке реченице битне за елементарно сналажење.
- Оспособљавање за разумевање говора других, за правилније усмено изражавање (вежбе богаћење речника-усмено изражавање: причање по сликама), меморисање кратких текстова и рецитација.

Садржаји рада:

- усмено изражавање-причање по сликама, описивање природних појава, предмета...
- писано изражавање (код деце код којих је то могуће), преписивање краћих текстова, писање по диктату;
- правописно изражавање: знаци интерпункције-употреба тачке, зареза, великог слова;

- богаћење речника: учење назива животиња, назива природних појава, усвајање нових појмова;
- уводити децу у разумевање писаних текстова, позоришних представа, ТВ емисија;
- инсистирати на правилном самосталном изражавању.

V. МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

- Развијати интересовање и љубав за музику и игру.
- Развијати музичке способности код деце код које је изражен музички таленат: осећај за ритам, певање, емотивно доживљавање.
- певање: индивидуално и хорско,
- ритмика: народна кола, плес,
- упознавање музичких инструмената.

VI. СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ

- Оспособити децу за што адекватније понашање у разним ситуацијама.
- Радити на интеграцији у друштву кроз различите активности (приредбе, такмичења).
- Развијање осећаја опрезности-схватање опасних ситуација и сналажење у њима.
- Емоционално прилагођавање-развијање осећаја одговорности за своје поступке, развијање правилног односа према супротном полу.

VII. РАДНА ОКУПАЦИЈА

Развијање моторике прстију и шаке-манипулација, спретност, координација покрета руку и шаке;

-Упознавање деце са разним врстама материјала, алата и техника и да негују и развију оне технике рада за које су најспособнији;

-Да путем различитих техника рада и рада са различитим материјалима дођу до изражаја самосталност и креативност деце;

-Оспособити их да одржавају стечене радне навике и развију нове;

-Развијати осећај за корисно и лепо;

-Оспособљавање за рад у домаћинству, помоћ у трпезарији, неговање собног цвећа, одржавање дворишта.

Активности се спроводе кроз разне радионице (радионица народне радиности, креативна, ликовна и радионица пластичног обликовања).

РАДИОНИЦА НАРОДНЕ РАДИНОСТИ

Кројачка радионица

Радне операције:

-Упознавање корисника са системом функционисања шиваћих машина;

-Обука на машини без игле и конца;

-Обука на машини са иглом и концем;

-Штепање нормалним бодом;

-Састављање шавова;

-Нашивање џепова;

-Пеглање готових производа;

-Паковање готових производа;

-Подмазивање и чишћење машине;

-Узимање мере сантиметром (дужина, ширина, обим....);

-Шаблонско обележавање кредом;

-Сечење кројачким маказама;

-Лепљење лепљивог платна;

-Ручно фирцање;

Потребна средства за рад:

-Шиваћа машина;

-Материјали у више дезена и боја;

(штоф, чоја, свила, ланено платно...);

-Конац у више боја, различитих дебљина;

-Игле за шиће, сантиметар, маказе;

-Даска за пеглање, пегла, шаблон, креде

Радионица веза

Радне операције:

-Вез обичним бодом;

-Лиснати бод;

-Бод провлачења;

-Танки бод (брзи вез);

-Израда покрстица и бод по шеми;

-Равни и коси пуњени бод;

-Унакрсни бод намотавања,

-израда чворића;

-маргарета бод.

Потребна средства за рад:

-платна, српско платно,

-панама, леакрил,

-мулине конац у бојама

-игле разних величина и дебљина

КРЕАТИВНА И ЛИКОВНА РАДИОНИЦА

Слободно ликовно изражавање

Радне операције

- Цртање, шкрабање, сенчање;
- Слободно повлачење прстом на папиру

- Бојење прстом по папиру, по ивици облика, унутар облика, одувавање капљица у боји;
- Умакање шаблона у боју и отискивање техником монотипиче;
- Бојење воштаним бојама по папиру већег формата;
- Сликање на платну акрилним и уљаним, бојама, темперама....

- Обична стакла, разбарена стакла

Потребна средства за рад:

- темпере, акрилне и уљане боје
- мекане оловке, четкице...
- Воштане боје, дрвене, водене,:

Радионица витража

Радне операције:

- Припрема стакла:
- брисање стаклених површина чистим алкохолом и ватом;
- Самостално оцртавање по шаблону контурним бојама;
- Равномерно бојење површине,
- Бојење ограничених површина;
- Мешање боја

Потребна средства за рад

- уљани разрађивач, алкохол, ,
- контурне боје, специјалне боје за стакло

РАДИОНИЦА ПЛАСТИЧНОГ ОБЛИКОВАЊА

Радне операције:

- пластично обликовање,
- израда орнамената за различите предмете,
- израда мозаика од каменчића, стакла,
- обликовање пластелина, глинамола, дас масе.

Потребна средства за рад:

- глинапол, дас маса, пластелин,
- калупи разних облика,
- жица, фолија, четкице,
- боје за керамику, безбојни лак

ЕКОЛОШКА РАДИОНИЦА

- Баштенски радови (одржавање животног простора),
- уређење и декорисање радних просторија.

Васпитач
Марица Живковић

**РАДНА ЈЕДИНИЦА ЗА РАД СА
ОСОБАМА СА АУТИСТИЧНИМ
ЕЛЕМЕНТИМА**

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА СА ОСОБАМА СА АУТИСТИЧНИМ ЕЛЕМЕНТИМА

Аутистични синдром карактерише дубоко измењен однос према људима и стварима. Аутистично дете се затвара и повлачи у сопствени свет. Оно не контактира са људима, не прилази им, „не чује“. Због специфичности поремећаја облици, принципи и методе рада добијају посебан значај. За рад са аутистичном децом потребни су и посебни материјални услови који се односе на групни рад, повећан број очигледних средстава и специјалних учила. Главни фактори из којих проистиче неопходност примене специјалних облика метода и принципа васпитно-образовног рада су следећи:

- Присуство вишеструких поремећаја понашања на чијем се кориговању мора радити упоредо са васпитно-образовним радом;
- Тешкоће у успостављању односа и комуницирања са аутистичном децом;
- Потреба да се у току васпитно-образовног рада води рачуна о осетљивом и често лабилном психичком стању;
- Изразито одсуство способности за генерализацију које отежава усвајање појмова и примену стечених знања у измењеним условима;
- Отежано уклапање аутистичних особа у друштвену средину без обзира на тежину поремећаја и успех постигнут у васпитно-образовном раду.

ПРИНЦИПИ У РАДУ СУ:

1. Развијање самосталности код деце;
2. Континуирано бављење децом;
3. Баланс између динамике групе и индивидуализације рада;
4. Максимизирање позитивног;
5. Функционални циљеви са јасним очекивањима;
6. Стална процена;
7. Чврста структура;
8. Генерализација;
9. Интензивна сарадња са родитељима;
10. Тимски рад.

Циљ у раду са аутистичном децом је стављање у функцију аспекта личности од успостављања контакта са околином, развијања социјално прихватљивог понашања, подстицање психомоторног развоја, изграђивање личне аутономије, подстицања креативног изражавања, стицање примерених знања, вештина и навика, као и развој мануелних и других способности.

Основни облици рада са

аутистичном децом су:

- Индивидуални рад;
- Групни рад и рад у паровима;
- Фронтални рад.

Проблеми развоја аутистичног детета у раду са њим високо учешће индивидуалног рада, а у одређеним случајевима то ће бити једино применљив облик рада. Рад ће се организовати у

мањим групама или паровима у ситуацијама када су у датој области способности деце уједначене па се могу обрађивати исти садржаји. Фронталним радом деца се наводе на дружење и међусобну сарадњу, али су могућности за овакав рад често ограничене. Радно васпитање, физичко и креативно-музичко и ликовно, су области где су изгледи за фронтални рад најбољи.

САДРЖАЈ РАДА СА АУТИСТИЧНОМ ДЕЦОМ

1. **Идентификација**-одвија се сваког дана у истом термину и теме за обраду су исте у обавезном делу и сличне у променљивом делу дневних активности;

- Ко је присутан
- Ко је одсутан
- Који је дан, месец, годишње доба
- Основно о временским приликама
- Упознавање деце са активностима у дану који је пред нама.

Циљ овог часа је да се дете упозна и уведе у дневне активности које га очекују, а тиме смањи повишену анксиозност и страховања, да смањи интензитет стереотипног понашања и ритуалних радњи, да ојача функцију „ЈА СИСТЕМА“, да га учини успешнијим у просторној оријентацији. Овај час је веома значајан за даљи боравак детета тога дана у установи.

2. Говор

Циљ је развијање говора и способности за разумевање истог, комуницирање и усвајање појмова, као и савлађивање елемената писмености.

Задаци:

- Развиј разумевања говора-рецептивни говор
- Усмено изражавање-говор
- Комуникација
- Писмено изражавање
- Читање

3. Сензорни развој

Задаци:

- Дискриминација предмета према облику
- Константност облика
- Придруживање предмета
- Кореспонденција облика
- Вежбе у перцепцији фигуре-основе
- Дискриминација предмета-фигура према величини
- Вежбе у разликовањау боја
- Вежбе састављања делова у целину

Испуњење ових задатака доводи до развијања сензорних способности које доприносе богаћењу искуства, бољем опажању, схватању основних појмова количина, величина, облика и бољем сналажењу детета.

4. Психомоторна реедукација

Покрети које аутистична деца са собом доносе, као начин свог постојања, чине полаз у избору једноставних покрета и вежби. Организовањем тих покрета дете остварује комуникацију са терапеутом, открива димензије простора, ритам времена, себе у том простору и времену и себе у односу на другог.

Вежбе за:

- Доживљај телесне целовитости
- Доживљај гестуалног простора
- Откривање објективног простора
- Уочавање и стабилизовање латерализованости са вежбама за усмеравање латерализованости
- Уочавање присуства другог
- Уједначавање тонуца и осамостаљивање покрета
- Координацију покрета
- Уочавање и препознавање ритмова
- Контролу импулсивности
- Процену трајања и оријентацију у времену
- Тактилну дискриминацију

Циљ овог подручја је:

1. Спречавање продубљивања проблема
2. Обнављање првих сензомоторних шема које обједињавају доживљај телесне целовитости и доживљај своје властитости
3. Откривање стадијума огледала као првог зачетка свесног ЈА, чиме се остварује виши ниво реинтеграције доживљаја телесне целовитости.

5. Упознавање природне околине и друштвене средине

Задаци:

- Проширивање и сређивање искуства детета о себи, друштву и природи која га окружује;
- Развијање подстицање радозналости детета за предмет, појаве, догађаје, људе и њихова занимања;
- Стицање основних знања о појавама, односима за дете значајним догађајима у његовој непосредној природној и друштвеној околини;
- Развој говора и језика у вези са појмовима и односима у природној околини друштвеној средини.

Садржај овог подручја:

- Породица и породични дом;
- Боравак;
- Жива природа- животиње;
- Жива природа- биљке;
- Нежива природа;

- Саобраћајно васпитање.

6. Основни математичко-логички појмови

Задаци овог подручја су:

- Развијање и изграђивање општих појмова који се односе на објект, простор, узрочност;
- Развијање елементарних појмова који се односе на количине, величине, облике, време, положај у простору и просторне односе два или више објеката;
- Развијање елементарног речника логичких појмова повезаних за сналажење детета у простору и времену, за квантитативне и квалитативне односе и облике, за свакодневно искуство детета.

Садржај овог подручја:

- Именовање и препознавање предмета- боја, облик, величина;
- Постављање предмета у простору;
- Пролажење предмета кроз други предмет;
- Стављање једног предмета на други предмет;
- Стављање једног предмета поред другог предмета;
- Просторни ред.

7. Радно васпитање

Програм радног васпитања обухвата рад на развоју перцепције, фине моторике, визомоторне координације.

Облици рада су:

- Упознавање са различитим материјалима и техникама рада;
- Формирање вештина и навика потребних за радни процес;
- Оспособљавање за обављање елементарних радних операција и што самосталнији рад.

Садржај рада:

- Рад са хартијом и тањим картоном;
- Радови са концем, конопцем, тракама, пантљикама;
- Вежбе fine манипулативне спретности;
- Манипулисање са предметима и материјалима који се растежу и под притиском мењају облик;
- Манипулисање са течним материјалима;
- Манипулисање са зрнастим материјалима;
- Распоређивање разних семена према обрасцу.

8. Креативно васпитање

Креативно васпитање у себи садржи елементе музичког и ликовног изражавања. Ова два подручја дечије перцепције-аудитивне и визуелне пружају богат спектар тема за учење најразличитијих садржаја који могу имати вишеструке циљеве-едукативне, корективне, креативне, примењене.

Час музичког васпитања почиње слушањем и певањем песме која је одабрана тог месеца. Уколико је могуће деца прате песме тапшањем руку или неким покретом тела. Деци се пажња усмерава на поједине делове у песми који ће се касније и ликовно обрађивати.

Задаци ликовног васпитања су:

- Обучавање у повлачењу линија у задатом правцу до нивоа елемената цртежа;
- Вежбе у повлачењу линија-слободно повлачење линија различитих праваца, дебљине, дужине;
- Развијање слободног ликовног изражавања;
- Развијање интересовања за боје и технику бојења, као и за елементе пластичног обликовања;
- Увежбавање контроле правца линије, спајање две тачке линијом, повлачење паралелне линије, повлачење линије кружног и овалног облика;
- Упознавање са различитим средствима и техникама ликовног изражавања.

Циљеви :

- Вежбе мануелне спретности руку у целини и fine моторике;
- Стимулација визуелне пажње при покривању ограничене површине боја;
- Вежба латерализације . употреба и именовање доминантно латерализоване руке.

9. Самопослуживање и старање о себи

Задаци овог васпитно-образовног подручја су:

- Учење, формирање и увежбавање навика и вештина којима се развија већа самосталност детета у погледу старања о себи и својим свакодневним потребама;
- Учење, вежбање и усвајање навика личне хигијене, хигијене просторије и околине;
- Осамостаљивање детета у самопослуживању и послуживању других, у одржавању чистоће и уредности у одевању и личном изгледу;

- Развијање навика културног понашања, навикавање детета на заједнички рад и сарадњу са вршњацима, учешће у групним активностима;
- Основна упутства за безбедно кретање улицим.

Програм обухвата:

1. Облачење и свлачење одеће;
2. Елементарне хигијенске навике;
3. Узимање оброка;
4. Пригодне свечаности- издвојени дату ми су :
  - Слава Св. Прохор Пчињски;
  - Нова година;
  - Дечији рођендани;
  - Васкрс;
  - Св. Сава;
  - Осми март.

Професор педагогије
Љиљана Д. Голубовић

**РАДНА ЈЕДИНИЦА ЗА РАД
СА ОДРАСЛИМ КОРИСНИЦИМА СА
МЕНТАЛНИМ СМЕТЊАМА**

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА СА КОРИСНИЦИМА ПРЕКО 30 ГОДИНА

УЛОГА И ЗНАЧАЈ ДНЕВНОГ БОРАВКА ЗА ОДРАСЛА МЕНТАЛНО ОМЕТЕНА ЛИЦА

Дневни боравак одраслим МРЛ пружа повољну средину за онај ниво друштвеног живота за који су дорасли, омогућава емоционалну стабилност и штити од прејаких фрустрација (које их понижавају, које не разумеју и које не могу да превазиђу). Ту су са особама сличних потреба, осећања и сличних способности и процена реалитета.

Оснивањем Центра „Мара“ утиче се на превенцију институционализације, односно омогућава се решавање проблема смештаја и рада са одраслим МРЛ, уз пружање подршке њиховим породицама.

Својим корисницима (преко 30 год.) наш Центар омогућава дневно збрињавање, исхрану, здравствену заштиту, васпитно-образовни рад, радну окупацију и културно-забавне и рекреативне активности према њиховим способностима и склоностима.

Рад са одраслим корисницима предпоставља другачију концепцију и организацију рада у односу на млађи узраст. У овом сложеном мултидисциплинарном процесу потребно је уважити индивидуалне разлике и специфичности у појединачним потребама одраслих МРЛ. Крајњи циљ рехабилитације, третмана и социјалне интеграције је створити такве услове да ове особе, у складу са својим могућностима, могу живети живот достојан човека.

Неопходни су посебни програми рада који у мањој мери садрже образовне елементе док васпитни рад треба усмерити на очување постигнутих знања и вештина потребних за свакодневни живот, као и на подстицање развоја свих области личности што ће им омогућити бољу адаптацију на услове живота у разним видовима. Самим тим се одлаже њихово интелектуално пропадање (регресија), које је са годинама неминовно. Пошто се радно не оспособљавају, потребно их је радно окупирати, како би што мање били препуштени сами себи и деструктивности.

Социјализација и интеграција спроводиће се организовањем:

-спортских, музичких и др. такмичења,

-едукативних и рекреативних излета,

-продајних изложби и других активности,

што ће уједно сензибилисати јавност како би се променила стереотипна схватања стања, способности и потреба ових особа.

У групи за одрасле је 18 корисника (6 женског пола), узраста: до 30 год. двоје, од 30 до 40 год. седморо, од 40 до 50 год. троје и преко 50 год. шесторо. Нормативи нису законски предвиђени, а по Статуту наше установе група треба да броји до 10 корисника (што је сада неизводљиво због недостатка простора).

По степену оштећења група је хетерогена: са умереном менталном ретардацијом је 14 (од тога 2 са Down син. и 3 са вишеструком ометеношћу), 2 са тешком, 1 са лаком и 1 са аутизмом. Као пропратне сметње јављају се: хемипарезе, епи симптоматологија, ослабљен слух, страбизам и поремећај рефракције, хипертензија, говорне сметње, промене у понашању (психозе, анксиозност, агресија и аутоагресија) и већина је под терапијом. С обзиром на њихове године не чуди да је 8-оро без једног, а 4-оро без оба родитеља, па зато они дневни боравак доживљавају као свој други дом.

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА

Примарни циљ у раду са одраслим особама је очување степена стечених навика у оквиру подручја:

- бриге о себи,
- моторике,
- комуникације,
- социо-емоционалног понашања са циљем подстицања вишег степена самосталности

Планом и програмом обухваћене су ГРУПНЕ АКТИВНОСТИ:

- култура комуницирања (култура изражавања и опхођења, превенција ризичних облика понашања),
- радна окупација кроз радионице (радионица народне радиности, радионица папирне галантерије, ликовна радионица и еколошки радови),
- секције (рецитаторска, музичка, фолклорна),
- рекреативне активности (излети, спорт, едукативне шетње-уознавање града, понашање у саобраћају),
- слободне активности (компјутери, друштвене игре, одмор уз кафу и музику...) и

ИНДИВИДУАЛНЕ АКТИВНОСТИ, тј. индивидуални рад:

- са дефектологом (развој говора и језика, сортирање-разврставање по боји, облику и величини, оријентација у времену и простору, рад са едукативним материјалом, рад на компјутеру...),
- са професором физичког васпитања (корективне и др. вежбе),
- са психологом (разна тестирања).

План и програм реализује се кроз следећа подручја:

I КОМУНИЦИРАЊЕ

У оквиру овог васпитног подручја обрађује се и утврђује елементарно читање и писање, рачунање, познавање појмова квалитета и природне и друштвене средине, а све у корелацији са програмом социјалног развоја и радом на компјутеру.

1. РАЗВОЈ ГОВОРА И ЈЕЗИКА

Основни циљ подразумева схватање говора, запамћивање речи и језичке структуре и формирање унутрашњег говора и језичког мишљења. Други циљ је развој говора који служи

комуникацији на социјалном плану (спроводе га васпитачи путем разних вежби и слободног говорног изражавања, у корелацији са осталим подручјима).

У том смислу треба их уводити и у разумевање писаних текстова (да прочита и схвати смисао најчешћих опомена, наредби, забрана и др. обавештења и да се понаша у складу са тим информацијама).

Визуелно и акустичко опажање: посматрање позоришних представа, краћих филмова и др РТВ емисија;

Вежбе употребе разних језичких облика: именице, заменице, придеви, глаголска времена;

Усмено изражавање: опис предмета, појава и догађаја, меморисање песмица, читање и препричавање;

Писано изражавање: преписивање, писање по диктату, писање писама и адресирање;

Поуке о језику: употреба великог слова и знакова интерпункције;

Слободне активности: драмске и рецитаторске активности, квиз игре, учешће у пригодним приредбама и прославама.

2. УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

Нежива природа: набрајање, карактеристике, значај

Жива природа: основна својства живих бића, класификација по спољним и др. битним својствима, грађа биљака и животиња, функција важних органа код биљака и животиња, човек (делови тела, унутрашњи органи);

Природне појаве: механичке, метеоролошке, топлотне, светлосне, звучне; предмети и њихова својства;

Екологија: очување животне средине (обрада текстова и песмица на тему екологије), као и лично ангажовање у очувању радног и животног простора;

Годишња доба: набрајање, карактеристике, рад људи, промене код биљака и животиња;

Занимања људи: у граду и на селу;

Саобраћај: врсте саобраћаја и саобраћајних средстава, кретање возила у одређено време- ред вожње, пешак у саобраћају, организовани обилазак градских саобраћајница; понашање у градском превозу.

3. ПОЈМОВИ КВАЛИТЕТА

Појмови и оријентација у простору: у , на , изван испод, иза, горе, доле, наспрам, између, лево, десно, стране света;

Појмови и оријентација у времену: јуче-данас-сутра, ноћ-дан, јутро-подне-вече, разумевање календара, сналажење на часовнику;

Величине и упоређивање величина: велико-мало, кратко-дугачко, уско-широко, танко-дебело, високо-ниско...;

Мерење и мере: практичне радње мерења разних величина;

Линија: разликовање по облику, дужини и положају;

Геометријски облици: именовање, разликовање, цртање, вајање;

Бројеви: препознавање симбола бројева са елементима рачунања, препознавање и памћење значајних бројева (колико има година, датум рођења, број стана, број телефона...), практична примена и апоени новца.

4. РАД НА КОМПЈУТЕРУ

Са развојем друштва мења се и однос према хендикепираним лицима. Пошто је компјутерска технологија једно од обележја савременог друштва, нашла је значајно место у раду са овим особама и то као део рехабилитационог процеса, где кроз игру и забаву они развијају своје психомоторне способности и перцепцију, чиме добијају могућност да буду корисни чланови друштва.

Применом компјутерске технологије подстиче се развој координације покрета, визуелно-моторне координације, визуелног опажања и аудитивне перцепције.

Овај мултисензорни приступ важан је код стицања искуства који оставља трагове у развијању менталних функција, фине моторике, оријентације у просору и времену, вољне и усмерене активности код корисника.

Рад на компјутеру је у корелацији са осталим областима комуницирања, а примењује се у развоју говора и стицању и утврђивању знања кроз цртање, бојење, пригодне игре, гледање слајдова и образовних филмова.

II СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

Социјализација је сложени процес изградње личности. Под тим процесом се подразумева прогресивно смањивање нагонских и др. егоистичких тенденција, њихово социјално оплемењивање, као и развијање способности за прилагођавање друштву.

Социјализација на ужем плану одвија се у самом боравку на практичним примерима и у датим ситуацијама. На ширем плану одвија се ван боравка и то на разним местима и у разним ситуацијама: едукативни и рекреативни излети, продајне изложбе, спортска и др. такмичења, биоскоп, позориште, пешачки прелаз, аутобус ... (што корисницима пружа више самопоуздања и сигурности за срећнији и садржајнији живот у заједници).

Садржај активности:

Неговање навика за групни живот и рад-васпитна група и место појединца у групи, поштовање режима дана у боравку, поштовање правила у друштвеним и спортским играма;

Формирање елементарне одговорности и дисциплине-извршавање налога и наређења по датим упутствима, схватање и прихватање ограничења, не прелазити на други посао док се започети не заврши, навикавање на промену посла, активности, игре;

Развијање сигурности и опрезности-схватање опасних ситуација и адекватна реакција у њима, помоћ другу и другој особи која се нађе у опасној ситуацији;

Појам о самој себи и вредновање своје личности-развијање сазнања да може бити користан члан друштва, интеграција (што више контаката у друштвеној заједници: посете, такмичења, изложбе, рекреативно купање у базену...);

Руковање новцем и куповина-располагање наградом или цепарцем, обављање ситне куповине (за потребе домаћинства), куповање предмета за личну употребу, упознавање са поштанским услугама;

Емоционално прилагођавање у животним ситуацијама-развијање осећања одговорности за своје поступке, развијање правилног односа према друговима и супротном полу, понашање у веселим ситуацијама, понашање и реаговање у фрустрационим ситуацијама;

Усвајање навика учтивог понашања-поздрављање познатих лица свакодневно, поздрављање непознатих особа- упознавање, дочекивање гостију и посетилаца, примање или давање поклона, комплимената; саучешћа, честитања, разговор телефоном, нуђење или прихватање позива за излазак у шетњу, биоскоп, позориште, на утакмце..., указивање на учтиве и неучтиве начине изражавања, елиминисање псовки и др. непристројних израза;

Формирање свести о елементарним нормама друштвено-моралног понашања-схватање значења неких моралних појмова и односа (испуњавање обећања, одржавање поверења, чување тајни идр.), елиминисање неористојног понашања у разним ситуацијама као што су: оговарање, непристојна радозналост, бучно понашање, плување на јавном месту, млатарање рукама и сл., спремност да се одигра улога посредника код вршњака или млађих, који су у свађи или препирци, спремност и способност да се у адекватним ситуацијама упуту критика, прекор или осуда, због понашања у оправданим случајевима или ситуацијама;

Социјална иницијатива-научити их да затраже обавештење од непознатих лица на непознатим местима, да се снађе у ресторану или послатричари приликом наручбине и плаћања, да зна да се обрати милиционеру ако се изгуби, или ако му је потребна помоћ, да зна своје личне податке и да их да надлежнима, ако је описмењен да зна да адресира писмо.

III САМОПОСЛУЖИВАЊЕ

У оквиру ове области корисници утврђују стечене навике, а такође стичу и нове. Спроводе се свакодневно, у зависности од дневних активности.

Садржај активности:

Самостално одржавање личне и опште хигијене-правила хигијенског понашања, употреба властитог хигијенског прибора;

Адекватна употреба одеће и обуће-намена, одржавање, самосталност у облачењу;

Исхрана-основни појмови о исхрани, самопослуживање са столом, укључивање на испомоћ у кухињи, одржавање хигијене посуђа и прибора за јело;

Уређивање просторија у боравку и стану-просторије и њихова намена, као и одржавање хигијене;

Правилно руковање електроапаратима

Неговање навика за контролу здравља-интимна хигијена и елементарна знања из области сексуалног васпитања, редовна лекарска контрола (лекар опште праксе, зубар, гинеколог, неуропсихијатар) у сарадњи са нашом здравственом службом и родитељима.

IV РАДНО ВАСПИТАЊЕ И РАДНА ОКУПАЦИЈА

Радна окупација има васпитну вредност, јер се разним подстицајима развијају радне навике, љубав према раду, истрајност, одговорност, знање, умешност и вештина за обављање једноставних радњи. Тиме се развија моторика, побољшава координација покрета, обогаћује интелектуални живот корисника (увежбавањем појединих операција ствара се сазнање и искуство које доприноси развоју мишљења). Једном речју, радна окупација благотворно делује на целокупан равој и понашање корисника, а све то доприноси бржој социјалној интеграцији.

Квалитет и квантитет рада није примарни циљ, он је само резултат свеукупног развоја наших корисника.

Као и свака мануелна активност, тај рад мора бити усмерен, а у исто време индивидуално дозиран и планиран. Наши корисници су сада радно окупирани кроз радионице народне радиности, папирне галантерије, креативне радионице, еколошке радове и др. активности.

Радови се излажу на продајним и другим изложбама.

РАДИОНИЦА НАРОДНЕ РАДИНОСТИ

ТКАЧКА РАДИОНИЦА

ТКАЊЕ НА РАМУ

Садржаји рада:

- мотање вунице,
- припрема ручних рамова за ткање (сновање основе),
- провлачење потке,
- чворовање вуницом (по шеми)

Средства за рад:

- рам са ексерима,
- канап,
- разнобојна вуница,
- крпице,
- кожице

Производи:

- подметачи, тканице, торбице,
- зидне таписерије

ТКАЊЕ НА РАЗБОЈУ

(израда текстила ручним ткањем)

Садржаји рада:

- припрема материјала за ткање (мотање вунице на клупко, чунак, сноваљку),
- сновање разбоја,
- обука у ткању разним техникама (преплетаји: платно, рипс, кепер),
- завршна обрада тканог производа,
- чишћење разбоја и радног места

Средства за рад:

- разбој, сноваљка, чунак, вуница,
- памучни конац и траке

Производи:

- крпарице, шал, пончо, миље

РАДИОНИЦА ПАПИРНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ

Садржаји рада:

- мерење, обележавање, сечење,
- савијање (на пола и у виду хармонике),
- зумбање картона,
- спајање рупица иглом и концем,
- облагање картона папиром у боји,
- лепљење, укоричавање,
- постављање ручки

Средства за рад:

- папир у боји, картон, украсно платно,
- селотејп, лепак,
- шило, зумба, игла за вез,

Производи:

- украсне кесе за флаше и др.,
- честитке (у колаж и техници веза),
- мапе за рачуне,
- украсне корпице

- конац (glicer), траке за ручке,
- калуп за папирне кесе

КРЕАТИВНА И ЛИКОВНА РАДИОНИЦА

У овој радионици се реализују различити програми уз примену широког спектра ликовних техника:

- цртеж-обичном оловком,
- бојење- дрвеним, воштаним, акварел и уљаним бојама, фломастерима и бојама за свилу,
- колаж,
- мозаик,
- израда предмета од природног материјала.

Специфичност радионице је израда цртежа, зидних слика, уникатних ешарпи и уметнина од предмета и плодова из флоре. Ове активности подстичу фину моторику и развијају креативност. Ангажују се корисници различитог нивоа функционисања.

Програм рада састоји се из тематских целина усклађених са годишњим добима, календаром празника и субјективним доживљајима, као и рад по слободном избору.

ЕКОЛОШКА РАДИОНИЦА

Одржавање и декорација радних просторија,

Баштовански радови: одржавање травњака, живе ограде, цвећа

V КУЛТУРНО-ЗАБАВНЕ И РЕКРЕАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Кроз обавезан вид рехабилитације садржани су и разни облици рекреације и организовања слободног времена (од спорта, културно-забавних активности и др. садржаја), као и контакти са широм друштвеном заједницом (кроз заједничке излете, приредбе, такмичења, уметничке радионице...)

Тиме се код корисника:

- шире знања и искуства и подстиче мотивација,
- превентивно делује на развој осећања усамљености и изолованости,
- развија осећање пријатности, задовољства и личне вредности,
- задовољавају потребе за сигурношћу, прихватањем, самопоштовањем,
- развија способност да се прихвати и поднесе повремену неуспех,
- отклањају елементарне тензије,
- утиче на развој позитивних моралних и естетских вредности,
- унапређује комуникација, као један од путева активне социјализације.

Садржај активности:

Пасиван одмор

- одмарање после ручка, уз кафу
- прелиставање илустрованих и др. часописа

-друштвене игре: «не љути се човече», игре са слагалицама, домине, шах, јамб...

-бављење хобијем: сакупљање сличица, касета...

Активан одмор

-спортске активности: фудбал, кошарка, стони-тенис и др. (у сарадњи са проф. физ. васпитања)

-учење основних плесних корака уз музику

-организовање пригодних приредби

-организовање ликовних радионица -у сарадњи са хум.организацијама

-посете приредбама, биоскопу, утакмицама...

-организовање спортских такмичења

-уређење и декорација радних просторија и хола

Разнода

-заједничка прослава дечјих рођендана

-прослава верских и државних празника

-слушање музике по избору и по жељи

-гледање културно-забавног и спортског ТВ програма

Рекреација

-рекреативно купање у базену

-шетње ради упознавања околине

-игре у природи, у складу са годишњим добима

-једнодневни излети

-вишедневни рекреативни боравак (уз посебан програм рекреативног рада са корисницима).

Дипл. дефектолог

Маријола Манчев

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ПСИХОЛОГА

Психолог установе учествује у спровођењу свакодневних, дневних активности заједно са корисницима и родитељима корисника и стручним лицима установе.

Поље рада психолога обухвата следеће области:

1. УЧЕСТВОВАЊЕ У ПРИЈЕМУ КОРИСНИКА

Психолог врши следеће активности:

-врши преглед документације за пријем корисника у установу (налаза и мишљења комисије, решења о категоризацији, извештаја стручњака који су учествовали у дијагностиковању),

-узима опште податке од родитеља или старатеља,

-консултује се са члановима комисије за пријем да ли су испуњени услови да се предложени прими у установу,

- прати целокупно понашање корисника (према осталим корисницима и према ауторитету) кроз индивидуални и групни рад у току наредних шест месеци,
- доноси одлуку о пријему корисника уз сагласност свих чланова комисије.

2. РАЗВРСТАВАЊЕ КОРИСНИКА ПО ГРУПАМА

Да би се формирале хомогене групе за рад и активност (уједначиле група) поштују се основна начела дефектолошко-психолошких критеријума (узима се у обзир календарски и ментални узраст, ниво способности, емоционална и социјална зрелост и интересовања корисника).

3. ДИЈАГНОСТИКОВАЊЕ КОРИСНИКА

Овај рад подразумева следеће:

- узимају се основни биографски подаци од родитеља или старатеља (ЛОБИ),
- процењује се: рани психомоторни развој, ниво функционисања (говор, пажња, мишљење, памћење), усвојеност навика и социјализација,
- врши се процена корисника на основу посматрања његовог понашања у групи и кроз индивидуални рад,
- примењује се одговарајући тестовни материјал ради процене: интелектуалних способности, способности за учење, карактерних особина личности, темперамента, мотивације, (не)постојања можданог оштећења и социјалне зрелости,
- процењује се очуваност основних психичких функција,
- врши се поређење тако прикупљених података са постављеном дијагнозом корисника од стране комисије за категоризацију деце ометене у развоју.

4. РАД ПСИХОЛОГА НА АДАПТАЦИЈИ КОРИСНИКА

Овај рад подразумева социјализацију и интеграција у животну и радну средину и адаптацију на установу, односно подразумева следеће:

- психолошку адаптацију–редукцију психопатолошких феномена и симптоматологије,
- социјалну адаптацију–санацију поремећених односа и асоцијалног понашања,
- педагошку адаптацију–неговање стечених навика, усвајање нових и њихово свакодневно упражњавање,
- друштвено–рекреативну адаптацију односно адаптацију на пасивне и активне облике рекреације и забаве,
- радну адаптацију односно сагледавање радних способности: концентрације, истрајности, техничке спретности, мотивације, заинтересованости и сл.

5. РАД ПСИХОЛОГА У КАБИНЕТУ

Рад психолога у кабинету обухвата следеће активности:

1. ИНДИВИДУАЛНИ РАД СА КОРИСНИЦИМА

Индивидуални рад са корисницима зависи од врсте и степена ометености. Због тога је овај рад прилагођен специфичностима сваке групе.

Рад са корисницима најмлађег узраста (од 5 до 12 година)

У договору са стручним лицима из групе психолог примењује различите вежбе у раду у зависности од способности сваког појединачног детета.

Спроводе се следеће вежбе, технике и методе:

- игра
- цртеж
- Л.А.П. скала (област груба моторика)
- вежбе за развој говора и језика:

Ове вежбе развијају способност слушања и разумевања говора других, развијају говор и језик појединачног детета у оквиту постојећих потенцијала и спречавају продубљивање поремећаја говора и језика.

Овде спадају следеће вежбе: вежбе визуелне и акустичке пажње-вежбе препознавања, вежбе схватања и богаћења речника (вежбе именована речи, показивање и именована конкретних предмета).

- вежбе за развој психомоторике:

Ове вежбе развијају способности опажања и сналажења детета у околини, развијају моторику-моторичке вештине, развијају координацију и подстичу развој говора, когнитивних и других интелектуалних способности.

Овде спадају следеће вежбе: вежбе упознавања делова тела и телесне целовитости, вежбе за развој опажаја, вежбе моторичке и визуо-моторне координације.

Рад са корисницима пубертетског узраста (од 12 до 18 година) који имају комбиноване сметње

У сарадњи са стручним лицем из групе (дефектолог) обнавља се оно што су корисници претходно вежбали. У раду се користе следеће методе и вежбе:

- игра
- цртеж
- Л.А.П. скала (област груба моторика)
- вежбе за развој говора и језика:

Ове вежбе оспособљавају кориснике да слушају и разумеју говор других, развијају активни и пасивни речник, подстичу когнитивни развој. Овде спадају следеће вежбе: вежбе визуелне пажње, вежбе препознавања, вежбе именована.

- вежбе за развој психомоторике:

Ове вежбе развијају способности опажања и сналажења детета у околини, развијају моторику-моторичке вештине, развијају координацију и подстичу развој говора, когнитивних и других интелектуалних способности. Овде спадају следеће вежбе: вежбе упознавања делова тела и телесне целовитости, вежбе за развој опажаја, вежбе моторичке и визуо-моторне координације.

Рад са корисницима са дијагнозом первазивних развојних поремећаја удруженим са менталном ретардацијом

У сарадњи са стручним лицем из групе примењују се следеће методе и технике:

- игра
- цртеж
- Л.А.П. скала (област груба моторика)
- вежбе за развој говора
- вежбе визуелне перцепције
- вежбе за развој fine моторике и визуомоторне координације

Рад са корисницима са омладином са менталним сметњама (од 18 до 30 година)

У оквиру групе корисника адолесцентног узраста користе се следеће технике и методе:

- ВИТИ
- Л.А.П. скала
- ТНР- тест недовршених реченица
- ТЕП- тест его перцепције
- Равенове прогресивне матрице (црно-беле и у боји)
- цртеж (слободне и задате теме)
- цртеж људске фигуре (Маховер техника)

Поред тога примењује се и вежбе за:

1. сензомоторни и психомоторни развој,
2. развој говора и вербалног изражавања,
3. развој логичког мишљења,
4. развој појма о себи и свом властитом идентитету.

Ове вежбе се примењују у зависности од:

1. календарског и менталног узраста корисника,
2. степена очуваности психичких функција,
3. постојећих, а неискоришћених потенцијала за развој личности,
4. тренутног психичког стања,
5. мотивације.

Рад са одраслим корисницима (преко 30 година)

Индивидуални рад у оквиру најстарије групе корисника (преко 30 година старости) састоји се из истих техника као и рад у групи адолесцентних корисника, а нагласак је на утврђивању степена регресије и успоравању истог.

2. САРАДЊА СА РОДИТЕЉИМА КОРИСНИКА

Овај рад подразумева:

- интервју са родитељима и узимање основних анамнестичких података,
- саветовање родитеља у вези са актуелном породичном проблематиком,
- обавештавање родитеља о напредовањима или назадовању у његовом развоју, о његовом општем менталном стању и статусу у групи,
- упућивање родитеља на редовне лекарске контроле, а посебно оне деце (корисника) који имају психичке сметње удружене са менталном ретардацијом.

3. ВОЂЕЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ И АДМИНИСТРАЦИЈЕ

Задатак психолога је да изради досије за сваког корисника који треба да садржи:

1. биографске податке
2. податке добијене интервјуом са родитељима или старатељима корисника
3. резултате психолошке процене личности корисника
4. материјал са тестирања
5. налаз и мишљење на основу прикупљених података
6. препоруке носиоцима васпитно-образовних активности у групама за конкретан рад са тим корисником.

4. ЕВАЛУАЦИЈА ПСИХОЛОШКИХ ПОДАТАКА ДОБИЈЕНИХ У РАЗЛИЧИТИМ ВРЕМЕНСКИМ ПЕРИОДИМА

Психолог треба да:

- упореди податке психолошке процене корисника добијене у различитим временским периодима,
- процени да ли је дошло до било каквих промена (прогресивних или регресивних) на плану психичких способности и функција,

5. САВЕТОВАЊЕ КОРИСНИКА И ЊИХОВИХ РОДИТЕЉА

Овај рад подразумева:

- саветодавни и психотерапијски рад са родитељима (адаптацију родитеља на стање детета, прихватање хендикепа и стварање реалних очекивања код родитеља у вези дететовог даљег развоја, отклањање негативних емоција код родитеља као што су: амбиваленција, осећање кривице, одбацивање, самооптуживање...),
- инструктивни рад (одређивање циљева развоја детета, усклађивање захтева и могућности, рад родитеља са дететром у кући, обезбеђивање повратних информација),
- пружање адекватних савета како би се разни сукоби, неслагања, несугласице између корисника међусобно и између корисника и родитеља превазишле на ненасиљан и конструктиван начин,
- пружање помоћи корисницима у препознавању властитих осећања и проналажење прихватљивих начина каналисања енергије нагона,
- развијање позитивних облика понашања кроз директивно саветовање корисника.

6. РАД ПСИХОЛОГА СА КОРИСНИЦИМА ПО ГРУПАМА

Групни рад је практично могуће организovati и спровести једино са корисницима адолесцентног узраста и одраслим корисницима.

Специфичност групног рада са омладином са менталним сметњама

Рад у групи подразумева наставак и продужетак онога што васпитач одради са корисницима и богаћење њиховог васпитно–образовног рада новим, психолошким садржајима.

Циљеви овог рада су:

1. развијати психичке функције и способности у атмосфери групног рада
2. подстицати позитивне облике понашања у групи у смислу пријатељских односа испуњених љубављу, разумевањем, узајамним прихватањем
3. подстицати здраве емоционалне односе, односно спречавати појаву патолошких емоционалних реакција као секундарних, пропратних сметњи у односу на главну дијагнозу-менталну ретардацију
4. заједничко проналажење решења неког проблема који се тиче интраперсоналног или интерперсоналног сукоба, развијати осећај припадања групи, сарадње као основног облика рада, свести о моралности и правилима понашања у групи и друштву уопште
5. подстицати њихову маштовитост и креативност и стваралачке потенцијале личности.

Специфичности групног рада са одраслим корисницима

Рад у групи подразумева учешће у свакодневном раду који обављају дефектолог и васпитач групе; пажљив одабир тема за групни рад узимајући у обзир њихово психичко стање и интересовања.

Циљеви овог рада су:

1. утицати на кохезивност групе, тј. што више подстаћи кориснике на међусобну сарадњу, дружење и пријатељско понашање,
2. радити на очувању постигнутог нивоа развијености психичких функција и способности,
3. будити смисао за хумор, маштовитост и иновативност у организованом и унапред осмишљеном раду,

7. САРАДЊА СА СТРУЧНИМ ЛИЦИМА УСТАНОВЕ

Ова сарадња подразумева следеће:

1. Заједничко праћење корисника од стране читавог тима стручњака (дефектолога, психолога, васпитача, мед.сестара, лекара, проф. физичке културе).
2. Прилагођавање садржаја рада и начина рада узрасту, способностима и интересовањима корисника,
3. Проналажење заједничких решења проблемима који настају у току групног рада.

8. САРАДЊА СА ДРУШТВЕНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА И ШИРОМ ЈАВНОСТИ

Задатак психолога је да: размењује искустава са институцијама социјалног типа које имају сличан предмет рада, да се стручно усавшава, да прати савремену литературу која се баве проблематиком и методологијом рада са особама ометеним у менталном развоју и да присуствује семинарима и предавањима.

Дипл. психолог
Споменка Радојевић

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Физичко васпитање деце и омладине са посебним потребама усмерено је на отклањању и ублажавању недостатака у области психомоторног развоја. Психомоторни недостаци се испољавају углавном у немогућности или несигурности кретања, у координацији покрета, равнотежи и оријентацији у простору. Физичка вежбања доприносе одржавању и унапређивању телесног здравља, бољем држању тела, развијању координације покрета, смањењу тензија и равнотежи тела. Физичко вежбање помаже успешнијем прилагођавању детета захтевима друштвеног живота као и хармоничном и складнијем изгледу детета.

Циљеви и задаци:

1. Развијање вештине кретања
2. Побољшање и развијање координације покрета и равнотеже
3. Подстицање деце на решавање моторичких задатака према својим могућностима
4. Развијање и очување моторичких способности
5. Стицање навика свакодневног вежбања
6. Потпомагање правилног раста и развоја тела
7. Развијање хигијенских навика
8. Навикавање деце на сарадњу и дружење
9. Усвајање основних норми понашања и реда у игри

Циљеви и задаци се остварују кроз следеће активности:

- Вежбе за развијање организованог скупљања и кретања:

- окретање десно, лево, цели круг
- појам круга, колоне и врсте
- кретање у колони и паровима
- појам горе, доле, испред, иза
- ред и врста

- Природни облици кретања:

1. Ходање:

- напред–леђима уназад
- на прстима
- на петама
- између две линије
- четвороножно
- кратки кораци
- дуги кораци

- са променом ритма
- по линији
- по суженој површини
- уз и низ брдо
- на покретној траци
- у колони
- у пару
- по обореном стаблу

2. Трчање:

- праволинијски
- између препрека
- са променом правца кретања
- кружно
- са променом ритма
- уз и низ брдо

3. Скакање:

- скакутање на обе ноге у месту и кретању
- скакутање на једној ноzi у месту и кретању
- скок из чучња
- ускакање у обележен простор
- тромболина
- у вис, у даљ
- прескок

4. Котрљање и колутање:

- колут напред
- колут назад
- око осе тела

5. Пузање:

- на стомаку
- на боку
- на леђима
- четвороношке

6. Пењање и силажење:

- степенице
- клупице
- коришћење мобилијара у Чаиру

7. Вучење, гурање, потискивање

- канапа
- ваљка
- у пару (један другогa)

8. Провлачење:

- испод препрека разних висина
- кроз оквир

9. Вежбе равнотеже:

статичка равнотежа

- став са затвореним очима и испруженим рукама
- стајање на једној ноzi
- стајање на нестабилној површини
- клечећи
- седење на лопти

динамичке равнотеже

- ход по греди
- суженој површини
- по нестабилној површини
- бицикла

10. Полигон –заступљени елементи кретања (ходања, трчања, пењања, силажења, провлачења, скакања, пузања)

Рад са лоптом

1. Бацање и хватање лопте (обема рукама, једном руком и на више начина)
2. Вођење лопте (обема рукама, једном руком, између препрека, руком и ногама)
3. Шутирање лопте (десном и левом ногом)
4. Гађање, котрљање лопте
5. Полигон
6. Спортске и такмичарске игре (стони тенис, пикадо, фудбал и кошарка)

Рад по групама

Најстарија група: очување постојеће моторике, спортске и такмичарске игре, учење плесних и народних кола;

Средња група: побољшање и очување моторике, равнотеже и оријентације у простору, учење плесних и народних кола

Комбинована група: вежбе равнотеже, ходања и свих природних облика кретања;

Развојна група: организовано скупљање и кретање, вежбе за природне облике кретања;

Аутистична група (рад ће се изводити у сарадњи са дефектологом)

Циљ у раду са аутистичном децом је: кориговање бизарних и стереотипних покрета; одржавање потребног нивоа моторних и радних способности деце и развијање интересовања за игру и спорт.

Задаци физичког васпитања у раду са аутистичном децом су:

- локомоторне активности
- манипулативне активности
- вежбе равнотеже (статичне и динамичне)
- положај тела у мировању и кретању
- увежбавање у избегавању препрека и оријентација у простору.

Остале активности:

1. Јутарња гимнастика
2. Индивидуални рад (корективне вежбе за кифотично и сколиотично држање тела и равна стопала,)
3. Прославе
4. Рекреативно купање и рад у базену
5. Једнодневни излет
6. Активности у природи – летње и зимске активности
7. Фолклорна секција – учење народних кола и плесних игара
8. Спортске и такмичарске игре:
  - стони – тенис
  - пикадо
  - фудбал

Проф. физичког васпитања
Јованчић Слађана

ПЛАН И ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ КОРИСНИКА

Здравствена заштита корисника у боравку спроводи се кроз дневни, месечни и годишњи план и програм рада.

Дневни план и програм

Обухвата следеће:

1. Јутарњи пријем корисника у боравак у оквиру кога се врши:
  - преглед грла и лимфних жлезда врата, преглед коже и видљиве слузокоже
  - контролише уредност ноктију, косе, одеће и обуће
  - узимање података од родитеља о здравственим проблемима или проблемима у понашању њихове деце, ако их је било код куће
2. Упознавање васпитача са здравственим проблемима деце из њихове групе, ако је нешто уочено на пријему
3. Подела терапије у време доручка, ручка и ужине
4. Убележавање дате терапије у свеску за евиденцију исте
5. Обавештавање родитеља (усмено или телефоном) да донесу лекове за свакодневну терапију њихове деце
6. Мерење крвног притиска корисницима који узимају антихипертензивну терапију (два пута недељно)
7. Збрињавање корисника у току напада епилепсије
8. Збрињавање корисника када су јако раздражљиви и агресивни
9. Збрињавање насталих повреда код корисника
10. Збрињавање корисника који имају друге здравствене проблеме (повишена температура, главобоља, повраћање, крварење из носа и др)
11. Стерилизација завојног материјала у сувом стерилизатору

12. Контрола хигијенске исправности хране која се даје корисницима
13. Контрола хигијене кухиње, прања и дезинфекције посуђа као и личне хигијене особља које раде са храном
14. Контрола хигијене просторија и тоалета за кориснике и особље.
15. У случајевима када је проглашена епидемија неке заразне болести (жутица, грип и др.), здравствена служба налаже да се у установи појачају санитарно-хигијенско мере у циљу спречавања појаве заразе, што подразумева:

-стављање лавора са раствором дезинфекционог средства за потапање руку испред тријажне амбуланте и у тоалетима за кориснике и за особље

-пребрисавање столова у трпезарији, радних површина и маски радијатора по собама раствором дезинфекционог средства

-дезинфекција тоалета за кориснике и особље

-натапање отирача за ноге дезинфекционим средством

Месечни план и програм

Обухвата следеће:

1. Мерење крвног притиска свим корисницима изнад осамнаест година у циљу откривања нових случајева хипертензије.
2. Мерење телесне тежине код корисника код којих је она изнад или испод нормале.
3. Контрола лабораторијских налаза које су радили неки корисници по нашем или налогу специјалисте (педијатар, интерниста и др.).
4. Сарадња са хигијенско-епидемиолошком службом Дома здравља која долази у боравак и контролише хигијене и даје упутства о предузимању појачаних санитарно-хигијенских мера у случају проглашавања епидемије неке заразне болести.
5. Давање упута за санитарни преглед особљу које ради непосредно са храном.
6. Узимање резултата санитарних прегледа (санитарних књижица) из Завода за превентивну медицину.
7. Сарадња са комисијом за пријем нових корисника у боравак.

8. Годишњи план и програм

Обухвата следеће:

1. Систематски преглед корисника (крајем године).
2. Контрола лабораторијских налаза (крв, мокраћа, столица, бриса грла и носа) које доносе корисници по повратку са летњег распуста.
3. Праћење корисника на излетима или вишедневном боравку у неком од одмаралишта и у оквиру тога врши се:
  - подела редовне терапије
  - збрињавање евентуалних повреда и других здравствених проблема.
4. Сарадња са Републичком санитарном инспекцијом која у боравку врши контролу хигијене, предлаже мере за унапређење исте и врши контролу санитарних књижица особља које ради непосредно са храном тј. да ли се редовно врше санитарни прегледи.

Др Братислава Ђиновић

На основу члана 27.Статута Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју, Управни одбор је на седници одржаној дана 28.12.2010.год. донео следећу одлуку:

О Д Л У К А

Усваја се Годишњи финансијски план за 2011.годину, као саставни део Годишњег плана рада Центра „ Мара“.

Председник Управног одбора
Центра „ Мара“

Мирјана Вучковић

ПЛАН ФИНАНСИЈСКОГ ПОСЛОВАЊА ЦЕНТРА ЗА 2011.ГОДИНУ

План финансијског пословања Центра за 2011. годину сачињен је у сарадњи са надлежном Управом за дечију, социјалну и примарну здравствану заштиту и Управом за финансије града Ниша, имајући у виду да је град Ниш оснивач Центра и да се Центар финансира искључиво из буџета града Ниша.

Бр. позиције	Економска квалификација	О П И С	План за 2011.годину
53	4110	Плате, додаци и накнаде запослених(зарада)	18.318.000
	4111	Плате и додаци запослених	18.318.000
54	4120	Социјални доприноси на терет послодавца	3.280.000
	4121	Допринос за пенз. и инвал. осигурање	2.016.000
	4122	Допринос за здравствено осигурање	1.126.600
	4123	Допринос за незапосленост	137.400
55	4130	Накнада у натура	520.000
	4131	Накнада трошкова за превоз са и на посао	520.000
56	4210	Стални трошкови	1.190.000
	4211	Трошкови платног промета и банк.услуга	75.000
	4212	Енергетске услуге	880.000
	4124	Услуге комуникација	215.000
	4129	Остали трошкови	20.000
57	4220	Трошкови путовања	105.000
	4221	Трошкови службених путовања у земљи	85.000
	4229	Остали трошкови транспорта	20.000
58	4230	Услуге по уговору	295.000
	4232	Компјутерске услуге	100.000
	4233	Услуге образовања и усавршавања запослених	125.000
	4236	Услуге за домаћинство и угоститељство	30.000
	4237	Репрезентација	30.000
	4239	Остале опште услуге	10.000
59	4240	Специјализоване услуге	130.000
	4243	Медицинске услуге	40.000
	4249	Остале специјализоване услуге	90.000
60	4250	Текуће поправке и одржавање	255.000
	4251	Текуће поправке и одржавање зграде	215.000
	4252	Текуће поправке и одржавање опреме	40.000
61	4260	Материјал	870.000
	4261	Административни материјал	215.000

	4263	Материјал за образ. и усавршавање запосл.	125.000
	4264	Материјал за саобраћај	200.000
	4267	Медицински и лабораторијски материјал	65.000
	4268	Материјал за одржавање хигијене и угоститељ.	230.000
	4269	Материјал за посебне намене	35.000
63	4820	Порези , обавезне таксе и казне	165.000
	4821	Остали порези	125.000
	4822	Обавезне таксе	40.000
64	5120	Машине и опрема	475.000
	5121	Опрема за саобраћај	125.000
	5122	Административна опрема	350.000
		У К У П Н О	25.603.000

Шеф рачуноводства:

Директор:

Центар очекује да ће у 2011.години наставити сарадњу са донаторима у виду помоћи за набавку опреме за рад са корисницима. Средства добијена по основу донација посебно ће се исказивати, и утрошак истих је у надлежности контроле Управног и Надзорног одбора, а по основу одредаба Правилника о утрошку средстава добијених од донатора или продајом радова корисника путем аукција.

На основу члана 56 став 1 Статута града Ниша ("Службени лист града Ниша", бр.88/08) о члана 39 Пословника о раду Градског Већа Града Ниша («Службени лист Града Ниша» бр. 101/2008 и 4/2009)

Градско Веће Града Ниша, на седници одржаној дана _____ 2011. године, доноси

Р Е Ш Е Њ Е

I

Утврђује се Предлог решења о давању сагласности на Годишњи програм рада Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју "Мара" Ниш за 2011. годину.

II

Предлог решења о давању сагласности на Годишњи програм рада Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју "Мара" Ниш за 2011. годину упућује се Скупштини Града Ниша на усвајање.

III

За представника предлагача по овом предлогу на седници Скупштине Града Ниша биће _____.

Број: _____

У Нишу, _____ 2011. године

ГРАДСКО ВЕЋЕ ГРАДА НИША

ПРЕДСЕДНИК

Мр Милош Симоновић

О б р а з л о ж е њ е

На седници одржаној 28. 12. 2010. године Управни одбор Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју "Мара" Ниш донео је Годишњи програм рада Центра за 2011. годину.

Законом о јавним службама и Статутом града Ниша, утврђена је надлежност Скупштине града Ниша о давању сагласности на Програм рада установа чији је оснивач град.

Центар Мара и град Ниш су средином 2010-те године склопили уговор којим се пословни простор у ул. Сестре Баковић бб уступа Центру Мара, што је дало могућност да се простор прилагоди потребама корисника .

Годишњим програмом рада Центра за 2011. годину планиране су активности Центра на увођењу нових и модернијих садржаја и видова третмана у рехабилитацији особа са менталним сметњама.

Пратећи савремене трендове у области социјалне заштите, у наредном периоду, Центар планира да уведе иновативне програме рада који ће подићи ниво садржаја услуга које пружа (сензорна соба, кабинет за редукцију, опрема логопедског кабинета, сале за креативну гимнастику и физичку активности сл.). Такође, Центар ће решавањем просторног проблема формирати посебне групе за очување стечених способности корисника као и знања кроз креативне радионице, омогућиће се посебан социолошки рад са корисницима и њихова припрема за каснији смештај у заштитне куће и геронтолошке центре. Такође и нови Закон о инклузивном обазовању даје законску подлогу родитељима деце са сметњама у развоју да своју децу уписују у редовне основне школе што подразумева смањење корисника млађег узраста у Центру Мара а самим тим и повећање корисника преко 15 година старости.

Усвојеним планом се истиче да је за остваривање наведених планских активности неопходно и проширење капацитета где би се Мара нашла као базична институција која би била носилац услуга у пружању подршке особама са сметњама у развоју.

Управа за дечију, социјалну и примарну здравствену заштиту сматра да је предложени Програм рада Центра за дневни боравак деце, омладине и одраслих лица ментално ометених у развоју "Мара" Ниш сачињен у складу са позитивним прописима и да даје допринос ефикаснијем и потпунијем задовољавању социјалних потреба ове категорије грађана.

Управа за дечију, социјалну
и примарну здравствену заштиту
Н а ч е л н и к

Иван Николић
Иван Николић